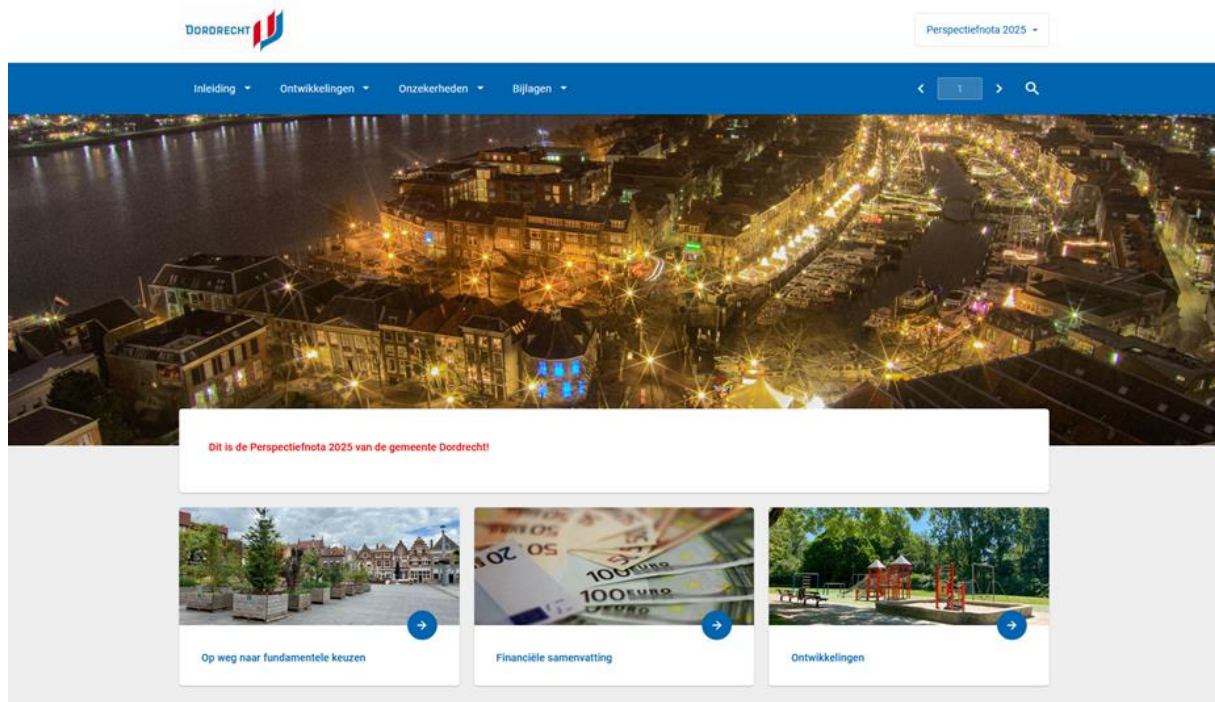

Perspectiefnota 2025

—

PDF voor raad

(t.b.v. website)

INLEIDING

1. Strategische inleiding

Op weg naar fundamentele keuzen

Wij hebben u het afgelopen jaar op verschillende momenten meegenomen in de financiële uitdagingen waar wij de komende jaren met elkaar voor staan. Waar wij vorig jaar nog enige ruimte hadden om door u gewenste ontwikkelingen een plaats te geven in de perspectiefnota, is die ruimte er niet meer.

Het door u vastgestelde raadsvoorstel 'Op weg naar Kadernota 2025' van december 2023 is leidend in ons proces richting de meerjarenbegroting 2025. Met de raadsinformatiebrief 'Op weg naar Perspectiefnota 2025' van afgelopen maart bent u geïnformeerd over de actuele stand van zaken én in de knip die we in het traject hebben gezet: in deze perspectiefnota zijn beperkt maatregelen nodig om de begroting voor volgend jaar sluitend te krijgen. Voor de jaren 2026 en verder bereiden wij de komende tien maanden samen met u en de stad een omvangrijk bezuinigingspakket voor in combinatie met lastenverzwaringen. Hierbij zullen wij ook de afloop van incidentele middelen die gekoppeld zijn aan het Politiek Akkoord betrekken. Dit betekent dat u bij de Perspectiefnota 2026 een integraal bezuinigingspakket over de gehele stadsbegroting vaststelt waarbij fundamentele keuzen noodzakelijk zijn.

Voor wat betreft de Perspectiefnota 2025 is in het genoemde raadsvoorstel een aantal stappen beschreven. Een adequaat beeld van onze (toekomstige) financiële situatie is daarbij uiteraard een noodzakelijk startpunt. Daarvoor geldt dat er het afgelopen jaar op allerlei vlakken sprake is geweest van schuivende panelen.

Ten eerste brachten wij de mogelijke financiële consequenties van een groot aantal ontwikkelingen met impact op onze meerjarenbegroting in kaart. Ten tweede waren er ontwikkelingen rondom het zogenaamde 'ravijnjaar' 2026; ook deze zorgden voor een wisselend beeld, waarin nu meer duidelijkheid is gekomen. Ten derde hebben wij - zoals elk jaar - te maken met actuele ontwikkelingen en bijstellingen met impact op de begroting die verderop in deze nota worden toegelicht. Ten vierde zijn we gestart met een traject om tot ombuigingen te komen voor de jaren 2026 en verder.

Financiële consequenties lange termijn ontwikkelingen uit de raadsinformatiebrief

De ontwikkelingen die genoemd zijn in de raadsinformatiebrief 'Voortgang traject op weg naar Perspectiefnota 2025' zijn (bedragen jaarschijf 2028):

- de structurele component van het rekeningresultaat (€ 2 miljoen positief);
- niet geraamde vervangingsinvesteringen voor zover verplicht (€ 1 miljoen negatief);
- de netto effecten van de groei van de stad (€ 1,6 miljoen positief);
- een deel van het Stedin dividend (€ 4 miljoen positief);
- een inschatting van de effecten van de komende Perspectiefnota (hierbij gaat het onder andere om loon- en prijsontwikkelingen; € 5 miljoen negatief).

Landelijk financiële beeld / rijksbeleid

Vrijwel alle gemeenten staan voor grote financiële uitdagingen vanaf 2026 en ook voor Dordrecht geldt dat deze deels te wijten zijn aan rijksbeleid. Wij hebben daarnaast al een tijd te maken met een demissionair kabinet. Dit maakt dat het lange termijn perspectief op oplossingen vanuit Den Haag nog steeds afwezig is. Wel zijn er in de Voorjaarsnota van het Rijk maatregelen voorgesteld, die het beeld voor 2025 voor gemeenten (eenmalig) verslechtert door een uitname uit het Gemeentefonds en structureel verbetert (vanaf 2026) door het afschaffen van de opschalingskorting. Voor Dordrecht betreft dit een bijstelling van ruim € 5 miljoen.

Daarnaast zien we dat het Centraal Planbureau verwacht dat de inflatie in 2025 minder hoog zal zijn dan bij de Decembercirculaire 2023 werd verwacht. De bijbehorende loon- en prijscompensatie die gemeenten hiervoor ontvangen is daarop aangepast en verlaagd. De verlaging voor Dordrecht wordt geschat op ruim € 2 miljoen in 2025. Zodra de Meicirculaire 2024 verschijnt zullen we de effecten van het rijksbeleid definitief doorrekenen.

Financiële strategie

Wat ondanks alle schuivende panelen onveranderd is gebleven, is de inschatting van een jaar geleden dat maatregelen nodig zijn om de gemeentefinanciën op orde te houden. Als we uitzoomen van de losse ontwikkelingen, die soms tot een voordeel en soms tot een nadeel leiden, blijft overeind dat wij momenteel op een te grote voet leven. Het tekort overstijgt vanaf 2026, met ongewijzigd beleid, ruim € 20 miljoen. We staan daarom met elkaar voor de opgave om het komende jaar tot fundamentele keuzen te komen. Dit wordt verder uitgewerkt in het vervolg van het ombuigingstraject.

Vervolg ombuigingen

Bij de Perspectiefnota 2026 moeten we maatregelen nemen om de begroting van 2026 sluitend te krijgen. De komende tijd doorlopen we een traject om tot die maatregelen te komen. In de raadsinformatiebrief op weg naar Perspectiefnota 2025 hebben we gemeld dat u voor de zomer van 2024 de beschikking krijgt over objectieve informatie over hoe voorzieningen in Dordrecht zich verhouden tot die elders in Nederland of relevante benchmarkgemeenten. Wij doen u hierover een raadsinformatiebrief toekomen. In deze raadsinformatiebrief wordt ook meer gedetailleerde informatie opgenomen over hoe het besluitvormings- en participatieproces er in de periode september 2024 – mei 2025 uit gaat zien. Om uw beeld van de financiële situatie te completeren en integraal afwegen mogelijk te maken, doen we u in de genoemde raadsinformatiebrief ook meer informatie toekomen over de mogelijke financiële consequenties van nog niet afgehandelde moties en van raadsvoorstellen die in de bestuurlijke planner zijn opgenomen dan wel zijn toegezegd.

2. Financiële samenvatting

De stand van de Begroting 2024 samen met alle mutaties zoals opgenomen in deze Perspectiefnota 2025 leidt tot het volgende voorlopige meerjarenbeeld:

	Bedragen × € 1.000				
	2024	2025	2026	2027	2028
Eindsaldo Begroting 2024	€ 680	€ -2.960	€ -27.140	€ -29.550	€ -31.050
<i>Correctie eerdere raadsbesluiten</i>					
Septembercirculaire 2023	€ 4.000	€ 8.040	€ 8.850	€ 13.560	€ 11.100
Correctie Septembercirculaire 2023	€ -	€ 340	€ -3.890	€ -3.310	€ -
Bijstelling bijdrage Arcade	€ -150	€ -550	€ -1.300	€ -1.300	€ -1.300
Eenmalige extra bijdrage RTV Dordrecht	€ -150	€ -	€ -	€ -	€ -
Startpositie meerjarenraming 2024-2028	€ 4.380	€ 4.870	€ -23.480	€ -20.600	€ -21.250
1. Onderbesteding van budgetten	€ 3.000	€ 3.000	€ 3.000	€ 3.000	€ 3.000
2. Niet geraamde investeringen	€ -	€ -	€ -	€ -500	€ -1.450
3a. Groei van de stad (inkomsten)	€ 500	€ 1.000	€ 1.750	€ 2.500	€ 3.250
3b. Groei van de stad (uitgaven)	€ -	€ -500	€ -875	€ -1.250	€ -1.625
4. Ontwikkelingen	€ -6.065	€ -14.120	€ -14.695	€ -14.325	€ -14.410
5. Ombuigingen zoekrichting 1 RIB	€ -	€ 3.025	€ 3.625	€ 2.765	€ 2.780
6. Effect Voorjaarsnota 2025 Rijk	€ -	€ -5.100	€ 5.100	€ 5.100	€ 5.100
7. Toegevoegde ombuigingen	€ -	€ 780	€ 2.430	€ 2.580	€ 2.830
Geactualiseerd saldo Begroting 2024	€ 1.815	€ -7.045	€ -23.145	€ -20.730	€ -21.775
	Voordelig	Nadelig	Nadelig	Nadelig	Nadelig
8. Sportboulevard tekort 2023 dekken uit onverdeeld resultaat 2023	€ 840				
Geactualiseerd saldo Begroting 2024	€ 2.655	€ -7.045	€ -23.145	€ -20.730	€ -21.775
9. Incidentele kosten 2025 gedekt uit overschot 2024	€ -1.945	€ 1.945			
Geactualiseerd saldo Begroting 2024	€ 710	€ -5.100	€ -23.145	€ -20.730	€ -21.775
10. dekking reserve Ontheemden		€ 5.100			
Perspectiefnota 2025	€ 710	€ -	€ -23.145	€ -20.730	€ -21.775

De categorieën 1 t/m 10 worden hieronder toegelicht.

1. Onderbesteding van budgetten

Door BDO Advisory BV (BDO) is de top 20 van grootste financiële afwijkingen van de afgelopen vier jaar (2018 – 2022) in kaart gebracht. BDO schat, op basis ervaringen bij eerder uitgevoerde analyses bij andere gemeenten, dat circa 20% tot 40% van deze top 20 financieel technisch ruimte biedt. De structurele ruimte wordt geschat tussen de € 2 en € 4 miljoen. Eerder is vanuit behoedzaamheid gekozen om € 2 miljoen mee te nemen in de financiële opgave. Dit aangezien bij de inventarisatie van mogelijke maatregelen ook onderbestedingsposten zijn opgenomen (bijvoorbeeld lagere kapitaallasten). Nu het meerjarenbeeld verder is verslechterd, is gekozen toch met een hoger bedrag te gaan rekenen door een besparing van € 3 miljoen op te nemen. Bij de Begroting 2025 wordt deze besparing concreet aan programma's toegerekend.

2. Niet geraamde investeringen

Bij toekomstige vervangingsinvesteringen vanaf 2026 kiezen we ervoor de (financiële) ruimte te reserveren in het meerjarenbeeld (stelpost kapitaallast toekomstige investeringen), maar de kredieten nu nog niet aan te vragen. Er zijn daarin nog keuzes te maken in fasering en/of kwaliteit die betrokken kunnen worden bij de integrale afweging bij Perspectiefnota 2026. Ten opzichte van de standen uit de raadsinformatiebrief is het bedrag op de stelpost voor het jaar 2028 toegenomen met € 450.000 tot € 1.450.000. Dit komt voor een groot deel door noodzakelijke periodieke vervanging van mobile devices. Het andere deel betreft actualisatie van ramingen en de fasering van projecten.

3a. Groei van de Stad

We houden rekening dat door groei van de stad de inkomsten toenemen. Voor 2024 een extra inkomst van € 0,5 miljoen oplopend naar € 3,25 miljoen in 2028. De verwachting is dat tot en met 2029 4.500 nieuwe woningen worden gerealiseerd. Vanuit de (behoedzame) aanname dat in iedere extra woning één nieuwe Dordtenaar komt te wonen, betekent dit per jaar gemiddeld 750 nieuwe

Dordtenaren extra. Uiteindelijk bepaalt de snelheid van bouwen voor een groot deel hoe snel de stad groeit. Daarom is de eerste twee jaar gerekend met 500 extra inwoners in plaats van met 750 extra inwoners. De groei wordt betrokken bij de financiële vertaling van de Meicirculaire 2024.

3b. Groei van de Stad (uitgaven)

De lasten zijn vanaf 2025 € 500.000 oplopend tot € 1.625.000 in 2029 hoger dan begroot. Hierbij is het uitgangspunt dat 50% van de extra inkomsten door de groei nodig is ter dekking van de kosten die horen bij groei. De meeropbrengst 2024 wordt ingezet ter dekking van toegenomen kosten in 2024.

4. Ontwikkelingen

Bij elke perspectiefnota zijn er meerdere ontwikkelingen te verwerken waar nagenoeg geen of maar beperkte afwegingsruimte in zit. Er heeft zich dan een omstandigheid voorgedaan die je na het besluit niet meer kunt beïnvloeden, maar nog enkel kunt verwerken. Ook dit jaar zijn er meerdere van deze ontwikkelingen. Deze ontwikkelingen zijn onder de begrotingsprogramma's inzichtelijk gemaakt.

5. Ombuigingen zoekrichting 1 RIB

Eind maart is een RIB naar de raad gezonden als voortgangsbericht op het ombuigingentrajec dat loopt. Als resultante van het inventarisatietrajec van mogelijke ombuigingsmaatregelen is in die RIB een lijst gepresenteerd van zaken die geen negatieve maatschappelijke effecten hebben. Het betreft een bedrag van ongeveer € 2,8 miljoen structureel.

6. Effect Voorjaarsnota Rijk

Onderdeel van de Voorjaarsnota van het Rijk is de afschaffing van de opschalingskorting vanaf 2026. In ruil daarvoor worden gemeenten met een gelijk bedrag gekort in 2025. De baten zijn in 2025 € 5.100.000 lager dan begroot en vanaf 2026 structureel € 5.100.000 hoger dan begroot. Dit is een inschatting, de definitieve cijfers volgen bij de Meicirculaire 2024.

7. Toegevoegde ombuigingen

Vanwege de wijzigingen in het financieel perspectief, stelt het college voor om een aantal ombuigingsvoorstellen toe te voegen aan de lijst die in de genoemde RIB is gepresenteerd. Het betreft een zevental zaken die een oplopend bedrag opleveren van € 830.000 in 2025 naar € 3,0 miljoen structureel.

8. Sportboulevard tekort 2023 dekken uit onverdeeld resultaat 2023

De afrekening van het jaarlijks onderhoud volgt het jaar nadat het onderhoud heeft plaats gevonden. Vanaf 2024 veranderen we deze afrekeningssystematiek en verantwoorden we de onderhoudskosten in het jaar zelf. Dit maakt dat we in 2024 worden geconfronteerd met dubbele onderhoudskosten (2023 en 2024). Voorgesteld wordt de onderhoudskosten 2023 (€ 840.000) te verrekenen met het jaarresultaat 2023.

9. Incidentele kosten 2025 gedekt uit overschot 2024

Voor 2024 wordt een overschot verwacht van € 1.995.000. Voorgesteld wordt het positieve begrotingssaldo 2024 te gebruiken om incidentele kosten in 2025 te dekken. Dit betreft onder andere de aanvullende storting in de onderhoudsvoorziening Sportboulevard, de begeleidingskosten voor het ombuigingstrajec en het 'In control programma' (zie onderdeel Ontwikkelingen).

10. Dekking reserve ontheemden

Vanuit het Rijk krijgen we in 2025 eenmalig een korting op het gemeentefonds van € 5,1 miljoen. Dit tekort dekken we vanuit de Oekraïne-gelden die we in 2023 overhouden. Dit onder het mom van: minder geld ontvangen vanuit het Rijk compenseren we met meer ontvangen vanuit het Rijk.

ONTWIKKELINGEN

1. Bestuurlijk & Ondersteunend Dordrecht

Voortgang op beleid

De 11 activiteiten van het [programma Bestuurlijk en Ondersteunend Dordrecht](#) zoals opgenomen in de Begroting 2024 liggen allemaal op schema.

Financiële ontwikkelingen

		Bedragen x € 1.000				
Programma 1 Bestuurlijk & Ondersteunend Dordrecht		2024	2025	2026	2027	2028
		saldo	saldo	saldo	saldo	saldo
Ontwikkelingen met effect op financieel perspectief						
1.	FuWa-kosten Dienstverlening	-260	-320	-320	-320	-320
2.	Integriteit en Veiligheid	-100	-300	-275	-275	-275
3.	Onderbesteding van budgetten	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
4.	<i>Indexaties</i>					
	Indexaties uitgaven	-5	-605	-1.055	-985	-980
	Indexaties inkomsten	0	230	235	235	230
	Vrijval stelpost indexatie 2024	5.235	5.240	5.230	5.235	5.235
	Vrijval stelpost indexatie 2025	0	7.595	7.595	7.595	7.595
Administratief neutrale ontwikkelingen						
5.	Totaal administratief neutrale ontwikkelingen	415	65	-140	-140	-140
Ombuigingen en overige dekking						
6.	Organisatie	0	200	400	400	400
Wijziging saldo programma		8.285	15.105	14.670	14.745	14.745
<i>hogere lasten: - en lagere lasten: +</i>						
<i>hogere baten: + en lagere baten: -</i>						
<i>reserve onttrekking t.g.v. exploitatie: +</i>						
<i>reserve dotatie t.l.v. exploitatie: -</i>						

Ontwikkelingen met effect op financieel perspectief

1. FuWa-kosten Dienstverlening

De personeelslasten zijn in het jaar 2024 incidenteel € 260.000 en vanaf 2025 structureel € 320.000 hoger dan begroot, omdat in de meerjarenbegroting nog geen rekening was gehouden met de uitkomsten van een functieherwaardering van de uitvoerende functies bij cluster Dienstverlening. Door toename van de complexiteit in het werk en extra verantwoordelijkheden zijn diverse functies geherwaardeerd. Dat heeft ertoe geleid dat al deze functies hoger zijn gewaardeerd. Totaal heeft dit voor de gemeente Dordrecht betrekking op ruim 43 FTE. De hier opgenomen lasten betreffen het Dordrecht-deel van de extra kosten. Bij de andere Dienstverlening Drechtsteden (DD) gemeenten dienen wij naar rato een rekening in voor deze onontkoombare ontwikkeling.

2. Integriteit en Veiligheid

De lasten zijn incidenteel in 2024 € 100.000, in 2025 € 300.000 en daarna structureel € 275.000 hoger dan begroot, omdat gewijzigde wetgeving vraagt om het inrichten van een meldpunt integriteit dat bijdraagt aan een tijdig signaleren van misstanden. Recente actualiteiten (#MeToo, The Voice of Holland, DWDD en NOS Studio Sport) hebben voor een stroomversnelling gezorgd in de urgentie en noodzaak die bestuur, leidinggevend en medewerkers voelen voor het begrijpen en verbeteren van sociale veiligheid en integriteit.

Het meldpunt kan groeien naar regionale scope waarbij de kosten evenredig worden toebedeeld aan de deelnemende organisaties binnen de regio. Het Dordtse aandeel bedraagt hierin € 275.000 structureel vanaf 2025.

3. Onderbesteding van budgetten

Door BDO Advisory BV (BDO) is de top 20 van grootste financiële afwijkingen van de afgelopen vier jaar (2018 – 2022) in kaart gebracht. BDO schat, op basis ervaringen bij eerder uitgevoerde analyses bij andere gemeenten, dat circa 20% tot 40% van deze top 20 financieel technisch ruimte biedt. De structurele ruimte wordt geschat tussen de € 2 en € 4 miljoen. Eerder is vanuit behoedzaamheid gekozen om € 2 miljoen mee te nemen in de financiële opgave. Dit aangezien bij de inventarisatie van mogelijke maatregelen ook onderbestedingsposten zijn opgenomen (bijvoorbeeld lagere kapitaallasten). Nu het meerjarenbeeld verder is verslechterd, is gekozen toch met een hoger bedrag te gaan rekenen door een besparing van € 3 miljoen op te nemen. Bij de Begroting 2025 wordt deze besparing concreet aan programma's toegerekend.

4. Indexaties uitgaven en inkomsten

De bedragen voor indexaties op uitgaven en inkomsten zijn opgesplitst naar de programma's. Dit geeft inzicht in het beslag dat ieder programma legt op deze middelen, c.q. wat er vanuit het programma aan extra inkomsten wordt gegenereerd door indexatie. Voorts laten we de centrale stelposten die betrekking hebben op deze indexatie voor 2024 en 2025 vrijvallen ter dekking van deze prijsstijgingen.

5. Administratief neutrale ontwikkelingen

Neutrale ontwikkelingen (enkel effect tussen en/of binnen programma's) zijn apart inzichtelijk gemaakt.

Budgetneutrale wijzigingen leiden op totaal begrotingsniveau niet tot resultaatafwijkingen op de baten of lasten. Wel kan er een budgettair effect tussen de programma's optreden, bijvoorbeeld als gevolg van verschuivingen, echter in totaal hebben deze verschuivingen geen effect op het financieel perspectief. Voor saldoneutrale ontwikkelingen waar een reserve of voorziening mee gemoeid is, is in het raadsvoorstel een beslispunt opgenomen. Deze ontwikkelingen zijn in de de bijlagen bij deze perspectiefnota opgenomen.

Ombuigingen

6. Organisatie

We kijken kritisch naar de organisatie en de bestuurlijke ondersteuning: waar kan het soberder en efficiënter, waar kan het met minder. Uiteraard moet de omvang van de organisatie, zowel op primair proces als op ondersteuning, afgestemd blijven op de gevraagde taakuitvoering. Ook moeten primair proces en ondersteuning met elkaar in verhouding blijven. Dit voorstel kan dus niet los van de andere ombuigingen worden ingezet. Mogelijkheden om te versoberen zien we op onder meer de volgende onderdelen:

- verdere professionalisering van contractmanagement en slimmer inkopen;
- door kritisch te kijken naar onze inhuur, kunnen we de flexibele schil efficiënter organiseren;
- efficiënter inrichten van de bestuurlijke ondersteuning;
- strakkere kaders invoeren voor de organisatie van bijeenkomsten en sessies, de inzet van opleidingsbudgetten, en lidmaatschappen en abonnementen;
- periodiek kritisch onze applicaties bezien op toegevoegde waarde en benutting, waardoor we mogelijk kosten voor onderhoud en licenties kunnen besparen;
- kritischer prioriteren in de afname van bedrijfsvoeringsdiensten via dienstverleningsovereenkomsten van de Servicegemeente Dordrecht;
- personeel scherper toerekenen aan programma's en taken;
- strategisch accountmanagement op één plek regionaal organiseren.

2. Levendig, Leefbaar & Veilig Dordrecht

Voortgang op beleid

De 12 activiteiten van het [programma Levendig, Leefbaar en Veilig Dordrecht](#) zoals opgenomen in de Begroting 2024 liggen allemaal op schema.

Financiële ontwikkelingen

		Bedragen x € 1.000				
Programma 2 Levendig, Leefbaar en Veilig Dordrecht		2024	2025	2026	2027	2028
		saldo	saldo	saldo	saldo	saldo
Ontwikkelingen met effect op financieel perspectief						
1.	Exploitatie Biesboschcentrum	-400	-670	-670	-670	-670
	<i>inzet reserve Parkschap</i>	200	0	0	0	0
	<i>taakstelling Biesboschcentrum</i>	200	670	670	670	670
2.	Vrijval subsidiebudget Cultuur	150	0	0	0	0
3.	<i>Indexaties</i>					
	Indexaties uitgaven	-350	-1.480	-1.605	-1.600	-1.600
	Indexaties inkomsten	0	15	15	15	15
Administratief neutrale ontwikkelingen						
4.	Totaal administratief neutrale ontwikkelingen	-150	-115	-115	-115	-115
Wijziging saldo programma		-350	-1.580	-1.705	-1.700	-1.700
	<i>hogere lasten: - en lagere lasten: +</i>					
	<i>hogere baten: + en lagere baten: -</i>					
	<i>reserve onttrekking t.g.v. exploitatie: +</i>					
	<i>reserve dotatie t.l.v. exploitatie: -</i>					

Ontwikkelingen met effect op financieel perspectief

1. Exploitatie Biesboschcentrum

De lasten zijn incidenteel € 400.000 hoger dan begroot in 2024, omdat na de overgang van het Biesboschcentrum naar gemeentelijk beheer is gebleken dat de organisatie kampte met aanzienlijke tekortkomingen zoals achterstallig onderhoud, inadequate personeelsbezetting en onveilige situaties. Er zijn al belangrijke stappen gezet om deze problemen aan te pakken, waaronder de personele bezetting en het op orde brengen van de functiewaardering. De extra lasten van € 400.000 worden voor € 200.000 gedekt door een onttrekking uit de reserve Parkschap en voor € 200.000 uit taakstellende uitgaven. Om een deel van de taakstelling te genereren is er momenteel een subsidieaanvraag in behandeling.

De lasten zijn vanaf 2025 structureel € 670.000 hoger dan begroot, om de materiële knelpunten verder te adresseren, huidige personele dienstverlening te dekken en dienstverleningscapaciteiten uit te breiden. Een taakstelling is opgelegd om deze structurele kosten te dekken. In het Politiek Akkoord is hierover opgenomen dat "Tegenover deze structurele kwaliteitsimpuls vinden wij een tegemoetkoming van bezoekers aan het gebied, zoals parkeerders, passend. Deze tegemoetkoming komt volledig ten goede aan het gebied". De haalbaarheid van het realiseren van deze taakstelling zal worden beoordeeld op basis van de uitkomsten van de lopende onderzoeken.

2. Vrijval subsidiebudget Cultuur

De lasten zijn incidenteel € 150.000 lager dan begroot in jaar 2024, omdat in 2023 het volledige subsidieplafond van € 300.000 is bestemd voor 2023 en 2024. De in de begroting opgenomen bijdrage van € 150.000 voor 2024 komt te vervallen.

3. Indexaties uitgaven en inkomsten

De bedragen voor indexaties op uitgaven en inkomsten zijn opgesplitst naar de programma's. Dit geeft inzicht in het beslag dat ieder programma legt op deze middelen, c.q. wat er vanuit het programma aan extra inkomsten wordt gegenereerd door indexatie.

4. Administratief neutrale ontwikkelingen

Neutrale ontwikkelingen (enkel effect tussen en/of binnen programma's) zijn apart inzichtelijk gemaakt.

Budgetneutrale wijzigingen leiden op totaal begrotingsniveau niet tot resultaatafwijkingen op de baten of lasten. Wel kan er een budgettair effect tussen de programma's optreden, bijvoorbeeld als gevolg van verschuivingen, echter in totaal hebben deze verschuivingen geen effect op het financieel perspectief. Voor saldoneutrale ontwikkelingen waar een reserve of voorziening mee gemoeid is, is in het raadsvoorstel een besispunt opgenomen. Deze ontwikkelingen zijn in de de bijlagen bij deze perspectiefnota opgenomen.

3. Groen, Duurzaam & Ruimtelijk Dordrecht

Voortgang op beleid

25 activiteiten van het [programma Groen, Duurzaam en Ruimtelijk Dordrecht](#) zoals opgenomen in de Begroting 2024 liggen op schema. Onderstaand lichten we twee beleidsafwijkingen toe.

Toelichting bij de afwijkingen

We hebben aandacht voor de effecten van PFAS op een gezonde leefomgeving (activiteit behorend bij doelstelling 5).

Wat doen we in 2024?

In 2024 zetten we in op concrete stappen naar de verwijdering van schadelijke stoffen uit ons milieu. Inwoners en ondernemers moeten normaal en gezond kunnen wonen en werken in hun omgeving. We inventariseren de aard, omvang en de kosten van de schade in ons gebied. Met name de plaatsen waar de schade het meest ingrijpt op de leefomgeving en gezondheid, voeren we daarna de mogelijke maatregelen uit om de schade te beperken of te verwijderen. We werken voor deze inventarisatie samen met de andere gemeenten in Zuid-Holland Zuid, de waterschappen, drinkwaterbedrijven, provincie en GGD/RIVM. Moties die onlangs zijn aangenomen in de Tweede Kamer en Provinciale Staten helpen om gezamenlijk activiteiten uit te voeren en te financieren. We reserveren hier een bedrag van € 50.000 voor.

Op 27 september jl. heeft de rechter een tussenvonnis gegeven over de schadestelling aan Chemours en DuPont. Voor het vervolg van dit proces verwachten we niet vóór het eerste kwartaal van 2024 een eindvonnis. Er moeten dus nog kosten gemaakt worden voor de inzet van de advocaat, het verfijnen van de schadestaat en wellicht ook voor extra onderzoek of analyse. Hiervoor is geen bedrag opgenomen in de begroting. Voor de advocaatskosten is de SPUK-regeling voor buitensporige verontreinigingen met PFAS van toepassing, we voorzien dat dit niet alle kosten dekt. Er wordt daarom een bedrag van € 75.000 gereserveerd.

Toelichting beleidsafwijking

De schade-inventarisatie vindt via twee lijnen plaats: de daadwerkelijk geleden schade aan gemeentelijke eigendommen, omdat het tussen van 27 september 2023 daar op ziet. Daarnaast onderzoekt CE Delft, analoog aan eenzelfde soort onderzoek in Zeeland in verband met de PFAS-problematiek daar, of er zogenaamde monetair milieuschade valt te bepalen in onze regio. Met de regiogemeenten, provincie, Rijk, omgevingsdienst, GGD, OZHZ, RIVM, drinkwaterbedrijven, waterschappen en vele andere professionele partners werken we aan een informatiepunt voor onze inwoners in de vorm van een website en app, waar de meest actuele en geverifieerde informatie voor inwoners is te vinden. Dit is mede het gevolg van de in de Tweede Kamer, Provinciale Staten en enkele gemeenteraden aangenomen moties. Voor de totale procesbegeleiding en communicatieactiviteiten van en in het dossier Chemours/PFAS is in de vier gemeenten meer capaciteit nodig dan in 2023 was voorzien. Het dossier heeft sinds de Zemblautzending en de uitspraak van 27 september 2023 een grote vlucht genomen op inhoudelijk, juridisch, communicatief en bestuurlijk gebied.

De activiteiten in het kader van het tussenvonnis richten zich nu op overeenstemming krijgen met Chemours over de aanpak van moestuinen en de zwemplas, naast overige acties in het kader van het tussenvonnis. Hierover is eind februari een raadsinformatiebrief verschenen. Met name de kosten waarin de SPUK niet voorziet, waaronder onderzoekskosten op het gebied van schadeinventarisatie en de kosten van een onderhandelsteam dat met Chemours spreekt over compensatie, zijn hoger dan ingeschat. Daarnaast is onderdeel van de uitspraak dat gemeentelijke organisatiekosten niet vergoed worden. Daarom wordt bij de Perspectiefnota 2025 een extra bedrag hiervoor gevraagd van € 280.000 per jaar voor de gemeente Dordrecht.

We zorgen met ons nieuwe hondenuitlaatbeleid voor een goede balans in het gebruik van de buitenruimte (activiteit behorend bij doelstelling 5).

Wat doen we in 2024?

Honden spelen een belangrijke rol in de samenleving. Ze zijn niet alleen goed gezelschap, maar stimuleren ook beweging van hun eigenaren, vergroten de kans op sociale contacten en verhogen de sociale controle in buurten. Met het hondenbeleid streven we naar een aantrekkelijke- en veilige leefomgeving zonder overlast van honden(poep). Zowel hondenbezitters als niet-hondenbezitters hebben baat bij voldoende en veilige plekken waar onze inwoners hun vertrouwde huisdieren kunnen uitlaten.

Toelichting beleidsafwijking

Het hondenuitlaatbeleid zal in 2025 vastgesteld worden.

Financiële ontwikkelingen

		Bedragen x € 1.000				
	Programma 3 Groen, Duurzaam & Ruimtelijk Dordrecht	2024	2025	2026	2027	2028
		saldo	saldo	saldo	saldo	saldo
Ontwikkelingen met effect op financieel perspectief						
1.	Beheerkosten Ambities openbare ruimte (groen/blauw)	0	0	-80	-80	-80
2.	Dierenwelzijnsbeleid	0	-40	-40	-40	-40
3.	Ambities openbare ruimte (onderhoud)	0	0	-200	-200	-200
4.	Chemours-PFAS	-280	-280	-280	-280	-280
5.	Walstroomvoorzieningen	-110	-80	-80	0	0
6.	Kiltunnel restitutie	-480	-480	-480	0	0
7.	Bomenprogramma	0	0	-650	0	0
<i>Investerings (kapitaallasten)</i>						
8.	Kademuren	0	0	-90	-90	-90
9.	Wantij-West	0	PM	-40	-40	-40
10.	Dagrecreatiecentrum NDB	0	0	-10	-60	-90
11.	Waterkraan fase 2	0	0	-10	-15	-20
12.	Walstroomkasten	0	0	-20	-80	-80
<i>Indexaties</i>						
	Indexaties uitgaven	-1.130	-2.570	-2.765	-2.760	-2.760
	Indexaties inkomsten	0	555	545	545	545
Administratief neutrale ontwikkelingen						
14.	Totaal administratief neutrale ontwikkelingen	-130	-15	-15	-15	-15
Ombuigingen						
15.	Bouwdepot uitkomende bouwmaterialen openbare ruimte	0	25	25	25	25
16.	In één keer dichtstraten na rioolvervanging	0	0	10	15	20
17.	Rioolvervanging in de vorm van "relining"	0	0	10	15	25
18.	Samenvoegen exploitatiemiddelen onderhoud wegen	0	100	100	100	100
19.	Aframen krediet wegenonderhoud	0	100	130	160	160
20.	Vorstschade en gladheidsbestrijding	0	150	150	150	150
21.	Optimaliseren reclameopbrengsten in de openbare ruimte	0	250	250	250	250
22.	Reëler begroten inkomsten kabels en leidingen	0	300	300	300	300
	Wijziging saldo programma	-2.130	-1.985	-3.240	-2.100	-2.120
	<i>hogere lasten: - en lagere lasten: +</i>					
	<i>hogere baten: + en lagere baten: -</i>					
	<i>reserve onttrekking t.g.v. exploitatie: +</i>					
	<i>reserve dotatie t.l.v. exploitatie: -</i>					

Ontwikkelingen met effect op financieel perspectief

1. Beheerkosten Ambities openbare ruimte

De lasten zijn structureel € 80.000 hoger dan begroot in jaar 2026 en verder, omdat de aanpassingen die vanuit groenblauw in de openbare ruimte zijn uitgevoerd (en in 2024 en 2025 nog uitgevoerd gaan worden) structureel extra beheerbudget vereisen. Zonder dekking van deze lasten kunnen de desbetreffende fysieke aanpassingen niet (goed) onderhouden worden.

2. Dierenwelzijnsbeleid

De lasten zijn structureel € 40.000 hoger dan begroot in jaar 2024, omdat we uitvoering geven aan de wettelijke taak om naast zwerfdieren ook de wilde (vrijlevende) dieren op te vangen als dat nodig is.

Sinds vele jaren heeft de gemeente Dordrecht een overeenkomst met Dierenzorgcentrum Louterbloemen voor de opvang en het transport van zwerfdieren (gezelschapsdieren zoals honden en katten). De huidige begroting voorziet enkel in de opvang en het transport van gezelschapsdieren, maar niet in de opvang van wilde (vrijlevende) dieren. Louterbloemen is niet gespecialiseerd in de opvang van wilde (vrijlevende) dieren en heeft hier dus niet de faciliteiten voor. Gespecialiseerde wildopvang-organisaties kunnen dit wel. Met deze uitbreiding geven we als gemeente uitvoering aan de wettelijke zorgplicht die we hebben op basis van de Wet Dieren en de Omgevingswet.

De financiële middelen voor de uitvoering van bovenwettelijke taken (structureel € 70.000 vanaf 2025 en in de jaren 2026 en 2027 incidenteel € 20.000) zoals voorgesteld in het raadsvoorstel '[Vaststellen Dierenwelzijnsbeleid](#)', zijn niet opgenomen in deze perspectiefnota.

3. Ambities Openbare ruimte (onderhoud)

De lasten zijn vanaf 2026 structureel € 200.000 hoger dan begroot om de extra vergroeningsmaatregelen die in het kader van MGO (Middelgroot Onderhoud) worden uitgevoerd te bekostigen. Bijvoorbeeld als een school het plein gaat vergroenen en wij dat aanvullend in openbaar gebied doen, of bij het vernieuwen van een winkelcentrum wordt vernieuwd waarbij wij de openbare ruimte opknappen.

4. Chemours-PFAS

De lasten zijn structureel € 280.000 hoger dan begroot, omdat de ontwikkelingen in het dossier Chemours gedurende een aantal jaren aanzienlijk meer noodzakelijke inzet vragen van de organisatie en externe adviseurs en omdat deze kosten niet ten laste gebracht kunnen worden van de Specifieke Uitkering Buitenproportionele opgaven PFAS omdat ze op basis van rechterlijke uitspraak niet verhaalbaar zijn.

5. Walstroomvoorzieningen

De lasten voor walstroomvoorzieningen zijn in 2024 € 110.000 en in 2025 en 2026 € 80.000 hoger dan begroot, omdat de walstroomkasten verouderd zijn en de beheerkosten zijn gestegen door meer storingsen en de noodzakelijke vervanging van verouderde modems. Het tekort neemt in 2025 met ca. € 30.000 af, omdat Dordrecht de tarieven in lijn zal brengen met de (verhoogde) tarieven die het havenbedrijf Rotterdam hanteert.

6. Kiltunnel restitutie

De baten zijn in de jaren 2024 t/m 2026 € 480.000 lager dan begroot, omdat de in de begroting opgevoerde jaarlijkse uitkering aan de deelnemers van het Wegschap "Kiltunnel" niet gedragen wordt door een bestuursbesluit van de Kiltunnel zelf en doordat dit juridisch belemmerd wordt. In dit bedrag is de vervallen jaarlijkse bijdrage aan de Kiltunnel verrekend.

7. Bomenprogramma

De lasten zijn incidenteel € 650.000 hoger dan begroot in het jaar 2026, om het [bomenprogramma](#) tot en met 2026 op scenario C uit te kunnen voeren. Scenario C is het laagste niveau waarbij de kosten (in euro's) en de baten (zoals de ecosysteemwaarden) die de bomen opleveren, nog positief uitvallen. Met andere woorden: de baten rechtvaardigen de kosten nog.

Op deze wijze worden de gezonde goed presterende bomen in stand gehouden en geldt een uitstervingsbeleid voor het beheer van de oude, grote, zieke en snoeibehoeftige bomen.

8. Kademuren

De lasten van het krediet Havens Kademuren worden verhoogd met € 2.683.000 in jaar 2025 omdat de geplande projecten door onvoorziene omstandigheden (bijvoorbeeld obstakels) en tegenvallers niet kunnen worden afgerond zoals beoogd, en een andere aanpak noodzakelijk is. De hieruit voortvloeiende structurele kapitaallasten bedragen vanaf 2025 jaarlijks € 90.000.

9. Wantij-west

Het krediet voor de uitvoering van het ontwikkelplan Wantij-west wordt verhoogd met € 850.000 waarmee co-financiering van rijksmiddelen vanuit de onlangs verkregen regiodeal kan worden aangetrokken. Daarmee kan uitvoering gegeven worden aan de realisatie van ontwikkelplan wantij-

west en onderdelen van onder andere de wandelroute en vergroening van het gebied. De hieruit voortvloeiende kapitaallasten bedragen structureel € 40.000 vanaf 2026. Afhankelijk van het tempo van gereedkomen van het project start de kapitaallast mogelijk al in 2025.

10. Dagrecreatiecentrum NDB

De kredieten voor het 'Dagrecreatieterrein in de Nieuwe Dordtse Biesbosch' worden verhoogd met € 250.000 (2025), € 1.000.000 (2026) en € 750.000 (2027), zodat uitvoering gegeven kan worden aan de aanleg van het terrein. In eerdere raadsbesluiten over de planontwikkeling was nog geen uitvoeringskrediet aangevraagd. Voor dit te ontwikkelen gebied van 40 ha. zijn door de provincie gronden overgedragen. Stadsbrede participatie en coproductie met omwonenden vindt in opdracht van de gemeenteraad dit jaar plaats. Het recreatiegebied is nodig om te kunnen voorzien in de toenemende behoefte van de groeiende stad. De hieruit voortvloeiende kapitaallasten bedragen € 10.000 (2026), € 60.000 (2027) en vanaf 2028 structureel € 90.000.

11. Waterkraan fase 2

De kredieten voor Waterkraan fase 2 worden opgehoogd met € 405.000 in 2025, € 300.000 in 2026 en in 2027 € 300.000, omdat er in de samenwerking met WSHD bestuurlijk afspraken zijn gemaakt om gezamenlijk ieder 50% bij te dragen aan het verbeteren van de waterkwaliteit. Bovendien is deze investering noodzakelijk voor de Kader Richtlijn Water in 2027. De hieruit voortvloeiende kapitaallasten bedragen € 10.000 in 2026, € 15.000 in 2027 en € 20.000 in 2028 en verder.

12. Walstroomkasten

Het krediet voor Walstroomkasten wordt verhoogd met € 250.000 in 2025 en met € 750.000 in 2026 omdat we willen voorkomen wordt dat schippers geen gebruik kunnen maken van de gemeentelijke walstroomvoorziening en hun aggregaten moeten aanzetten met onvermijdelijke geluidshinder en milieuoverlast als gevolg. Dit is onder andere het geval bij de walstroomkasten aan de Buitewalevest, Merwekade, Wantijkade en de Touwslagerstraat. Met de investering verbeteren of vernieuwen we de walstroomfaciliteiten waardoor beheerkosten, storingen en veroudering afnemen. Bovendien houden we zo onze dienstverlening richting de binnenvaart op orde, beperken we overlast en behalen we onze ambities met betrekking tot duurzaamheid, schone lucht, stikstof en geluid. Er vindt afstemming plaats over de investering met de regiogemeenten waarvoor Dordrecht de walstroomkasten faciliteert. De hieruit voortvloeiende kapitaallasten bedragen € 20.000 in 2026 en structureel € 80.000 vanaf 2027.

13. Indexaties uitgaven en inkomsten

De bedragen voor indexaties op uitgaven en inkomsten zijn opgesplitst naar de programma's. Dit geeft inzicht in het beslag dat ieder programma legt op deze middelen, c.q. wat er vanuit het programma aan extra inkomsten wordt gegenereerd door indexatie.

14. Administratief neutrale ontwikkelingen

Neutrale ontwikkelingen (enkel effect tussen en/of binnen programma's) zijn apart inzichtelijk gemaakt.

Budgetneutrale wijzigingen leiden op totaal begrotingsniveau niet tot resultaatafwijkingen op de baten of lasten. Wel kan er een budgettair effect tussen de programma's optreden, bijvoorbeeld als gevolg van verschuivingen, echter in totaal hebben deze verschuivingen geen effect op het financieel perspectief. Voor saldoneutrale ontwikkelingen waar een reserve of voorziening mee gemoeid is, is in het raadsvoorstel een beslispunt opgenomen. Deze ontwikkelingen zijn in de bijlagen bij deze perspectiefnota opgenomen.

Ombuigingen

15. Bouwdepot uitkomende bouwmaterialen openbare ruimte

Nu worden alle materialen die bij een herinrichting niet direct bruikbaar zijn eigendom van de aannemer. Wanneer de materialen eigendom worden van de gemeente kunnen we deze opslaan. Dit maakt het mogelijk om te besparen en recycleren (minder kosten en minder CO2-uitstoot). De opbrengst is afhankelijk van het project. De genoemde opbrengst is een zeer grove schatting. De

kosten (voor depot en beheer) en opbrengsten (besparing op materialen) moeten we nader onderzoeken.

16. In één keer dichtstraten na rioolvervanging

Nu wordt bij rioolvervanging eerst de straat tijdelijk dicht gestraat en richten we de straat na één jaar inklinken definitief in. Als we de straat zorgvuldiger dichtmaken en goed toezicht daarop houden is het mogelijk om de straat direct nieuw aan te leggen. Dit betekent meer kosten bij het verdichten en het toezicht, maar geen kosten voor het opnieuw opstarten van het project na één jaar. Waarschijnlijk is dit niet overal mogelijk, zeker niet als riool erg diep ligt. De verwachting is dat er jaarlijks minder investeringskrediet nodig is, waardoor er minder kapitaallasten zijn.

17. Rioolvervanging in de vorm van "relining"

In plaats van een bestaand riool te vervangen kunnen we het versterken en dichtmaken door te "relinen" (gebruik van een nylon kous die uithardt). We kunnen bij "relining" van een gemengd riool geen gescheiden riool maken terwijl dit in het licht van klimaatverandering wel wenselijk is. Het kan daarom alleen op die plekken waar geen ruimte is voor gescheiden riool (vaak in centrum of vooroorlogse gebieden) of waar al een gescheiden riool ligt (dit is alleen in de nieuwste wijken en daar is rioolvervanging voorlopig niet aan de orde). De verwachting is dat er jaarlijks minder investeringskrediet nodig is, waardoor er minder kapitaallasten zijn.

18. Samenvoegen exploitatiemiddelen voor groot en middelgroot onderhoud wegen

Het resultaat van deze ombuiging is dat de exploitatiemiddelen voor groot onderhoud en middelgroot onderhoud aan wegen worden samengevoegd. Voor groot onderhoud activeren we vanaf € 100.000 per project. De middelen voor middelgroot onderhoud zijn bestemd voor projecten tot € 100.000. Het aantal projecten dat past binnen dit exploitatiebudget meerjarig onderhoudsprogramma is gering. Het voorstel is om, naast de samenvoeging, het totaalbudget van € 250.000 te verlagen met € 100.000.

19. Aframen krediet wegenonderhoud

We ramen realistischer door de begroting in overeenstemming te brengen met de uitvoeringskracht voor het wegenonderhoud.

20. Vorstschade en gladheidsbestrijding

We verlagen structureel het budget voor gladheidsbestrijding en vorstschade. De afgelopen jaren is er structureel over op deze budgetten.

21. Optimaliseren reclameopbrengsten in de openbare ruimte

We optimaliseren onze inkomsten voor reclame in de openbare ruimte binnen onze nieuwe contracten.

22. Reëler begroten inkomsten kabels en leidingen

Door onder andere de groeiagenda en de energietransitie ontvangen we meer inkomsten voor sleuven, kabels en leidingen. We verwerken dit structureel in de begroting.

4. Programma Gezond, Sociaal & Zorgzaam Dordrecht

Voortgang op beleid

De 15 activiteiten van het [programma Gezond, Sociaal en Zorgzaam Dordrecht](#) zoals opgenomen in de Begroting 2024 liggen allemaal op schema.

Financiële ontwikkelingen

		Bedragen x € 1.000				
Programma 4 Gezond, Sociaal & Zorgzaam Dordrecht		2024	2025	2026	2027	2028
		saldo	saldo	saldo	saldo	saldo
Ontwikkelingen met effect op financieel perspectief						
1.	Regionale Jeugdhulp	-2.700	-3.900	-4.900	-4.900	-4.900
2.	Nieuwe contractperiode Dordtpas	0	0	0	-490	-490
3.	Sportboulevard (dotatie onderhoudsvoorziening)	-1.840	-1.000	0	0	0
	<i>dekking uit Algemene Reserve</i>	840	0	0	0	0
4.	GR Sociaal - lasten	-4.340	-7.085	-8.685	-8.680	-8.780
	GR Sociaal - baten	3.540	4.985	4.985	4.580	4.580
5.	GR Dienst Jeud & Gezondheid	0	-390	-90	-90	-90
6.	<i>Indexaties</i>					
	Indexaties uitgaven	-4.350	-11.125	-11.215	-11.085	-11.085
	Indexaties inkomsten	0	240	240	240	240
Administratief neutrale ontwikkelingen						
7.	Totaal administratief neutrale ontwikkelingen	-365	-235	-35	-35	-35
Ombuigingen						
8.	Aanpak fraude in het zorgdomein	0	250	500	500	500
9.	Wachttijst en wachttijstbeleid	0	0	100	200	400
10.	Eigen bijdrage WMO	0	0	50	100	150
11.	Taskforce passende zorg	0	550	2.000	2.000	2.000
Wijziging saldo programma		-9.215	-18.260	-17.050	-17.660	-17.510
<i>hogere lasten: - en lagere lasten: +</i>						
<i>hogere baten: + en lagere baten: -</i>						
<i>reserve onttrekking t.g.v. exploitatie: +</i>						
<i>reserve dotatie t.l.v. exploitatie: -</i>						

Ontwikkelingen met effect op financieel perspectief

1. Regionale Jeugdhulp

De lasten zijn structureel € 2.700.000 hoger dan begroot en lopen verder op met € 4.900.000 vanaf 2026, omdat we een stijging in de intensiteit en complexiteit van jeugdhulptrajecten en daarmee een stijging in de uitgaven aan jeugdhulp zien.

- de kosten voor jongeren met verblijf nemen toe (ook door de afbouw van Jeugdzorg Plus naar kleinschalige woonvoorzieningen).
- de kosten voor gesloten plaatsing zijn toegenomen door de wijziging van de regionale kostenverdeelsleutel naar daadwerkelijk verbruik.
- het aanpassen van het woonplaatsbeginsel heeft geleid tot meer duurdere zorg-vragende cliënten.
- nog niet alle ingezette besparingsmaatregelen hebben het beoogde financiële effect.

We beogen de stijgende lijn aan uitgaven af te vlakken. Hiertoe hebben we in 2023 gewerkt aan een [integrale visie voor het sociaal domein](#). De visie vormt het gemeentelijke sturingsinstrument

om ervoor te zorgen dat inwoners in de meest kwetsbare situaties hulp krijgen, nu en in de toekomst. Ook regionaal, in de regio Zuid-Holland Zuid, werken we samen om de uitgaven in de jeugdhulp te verminderen en de kwaliteit van jeugdhulp te verbeteren. In september 2022 hebben de tien gemeenten uit de regio Zuid-Holland Zuid een meervoudig lokaal programma vastgesteld: [Werk voor de Jeugd](#). En we monitoren het daadwerkelijke besparingspotentieel (lees: rendement) van de in gang gezette besparingsmaatregelen, zoals jeugdhulp naar voren en de inzet van praktijkondersteuners GGZ-Jeugd bij huisartsen.

Voorname bedragen kunnen wijzigen als gevolg van de 1e bestuursrapportage 2024 van de GR dienst Gezondheid & Jeugd, de Dordtse zienswijze op de ontwerpbegroting 2025 en de Meicirculaire 2024. Voorts wijzen wij u erop, dat genoemde bedragen exclusief inflatiecorrectie (i.c. € 1.093.000 in 2024 en € 3.191.000 vanaf 2025) zijn. Deze inflatiecorrectie is opgenomen bij de post Indexaties uitgaven.

2. Nieuwe contractperiode Dordtpas

De lasten zijn vanaf 2027 € 490.000 hoger dan begroot, als we de Dordtpas opnieuw Europees aanbesteden voor een periode van 4 jaar. Het contract met de huidige aanbieder van de Dordtpas loopt tot en met 2025. Uiterlijk eind 2024 dient een nieuwe Europese aanbesteding c.q. verlenging plaats te vinden met een contract-ingangsdatum van 1 januari 2026. De uitvoeringskosten van de Dordtpas zijn - via het Politiek Akkoord - in 2026 gedekt. Er zijn nog geen middelen voor de uitvoeringskosten in de daaropvolgende jaren 2027, 2028 en 2029 (i.c. contractperiode 2026-2029 exclusief verlenging) toegekend.

We zetten in op continuering van de Dordtpas om 1) diverse minimaregelingen (zoals SMS kinderfonds en gratis OV voor minima) te kunnen uitvoeren, 2) mantelzorgers te waarderen, 3) vrijwilligers te waarderen, 4) 'Meer kinderen sporten en bewegen' te kunnen uitvoeren en 5) de participatie van zowel minima als overige doelgroepen in onze stad te bevorderen.

Tegelijkertijd onderzoeken we of het huidige contract mogelijk met één jaar verlengd kan worden. In die situatie zijn vooralsnog geen extra middelen nodig, omdat het Politiek Akkoord voorziet in verlenging in jaarschijf 2026.

3. Sportboulevard – dotatie onderhoudsvoorziening

Het meerjarenonderhoudsplan (MJOP) moet tenminste eenmaal per 5 jaar opnieuw worden vastgesteld. Hierdoor zijn voor de korte termijn extra middelen benodigd.

Deze verhoging wordt veroorzaakt door de excessieve bouwkostenstijging de afgelopen jaren en de noodzaak om een aantal onderdelen vroegtijdig te vervangen. Als gevolg van deze stijging moet de dotatie aan de onderhoudsvoorziening met € 1.840.000 in 2024 en € 1.000.000 in 2025 worden verhoogd om deze niet onder € 0 te laten lopen wanneer het noodzakelijke planmatig onderhoud wordt uitgevoerd. Bij het afrekenen van het uitgevoerde onderhoud landt het contract- en correctief onderhoud in de exploitatie. Het contract- en correctief onderhoud voor 2023 bedraagt € 840.000 en landt (extra) in 2024. Voorgesteld wordt dit te dekken de Algemene Reserve.

4. GR Sociaal

De lasten zijn incidenteel € 405.000 en structureel € 3.935.000 hoger dan begroot (en oplopend naar € 8.780.000 in 2028). Deze verhoging wordt door een veelheid van factoren veroorzaakt waarvan de belangrijkste zijn:

- de gemiddelde bijstandsuitkering is toegenomen door stijging van het wettelijk minimum loon per 1 januari 2023, waaraan de hoogte van de uitkeringen zijn gekoppeld. Verder stijgt het aantal bijstandsklanten beperkt.
- de vraag naar WMO-voorzieningen neemt toe door onder andere dubbele vergrijzing (het aandeel ouderen én onze levensverwachting neemt toe). Verder heeft het Rijk ons gekort voor de beoogde voordelige effecten van de geplande invoering van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage vanaf 2026. De GR Sociaal heeft hiervoor geen dalend effect in de kosten van haar ontwerp Begroting 2025 opgenomen en verwacht dat dit beperkt zal zijn. In onze concept zienswijze op die begroting is gevraagd om het kosten-effect in te schatten en te verwerken in de definitieve begroting van GR Sociaal. Als de GR Sociaal dit doet, kan alsnog een (beperkte) lastenverlaging in onze Begroting 2025 worden verwerkt.
- het gebruik en bereik van minimaregelingen verandert.

- de inzet van GR Sociaal t/m 2026 voor de hersteloperatie kinderopvangtoeslag (KOT) langer duurt dan verwacht.

De baten zijn incidenteel € 405.000 en structureel € 3.135.000 hoger dan begroot (en lopen op naar € 4.580.000 in 2028):

- omdat we meer Rijksmiddelen verwachten te ontvangen om de uitkeringen aan bijstandsgerechtigden te kunnen betalen.
- omdat we een incidentele Rijkscompensatie voor de inzet op KOT in 2024 t/m 2026 verwachten.

Genoemde bedragen zijn gebaseerd op de voorjaarsbrief 2024 en de ontwerpbegroting 2025 van de GR Sociaal. Bedragen kunnen wijzigen door de Dordtse zienswijze op voornoemde P&C-documenten en de Meicirculaire 2024. Voorts wijzen wij u erop, dat genoemde bedragen exclusief inflatiecorrectie (i.c. € 3.040.000 in 2024 en € 5.845.000 vanaf 2025) zijn. Deze inflatiecorrectie is opgenomen bij de post indexaties uitgaven.

5. GR Dienst Jeugd en Gezondheid

De lasten zijn in 2025 € 390.000 en daarna structureel € 90.000 hoger dan begroot:

- de publieke gezondheid intensificeert door versterking van de organisatie voor pandemische paraatheid GGD'en, professionalisering tuberculosebestrijding en extra inzet op gezondheidskundige advisering voor gevaarlijke stoffen.
- De vraag naar dienstverlening bij Meldpunt Zorg & Overlast en Veilig Thuis groeit. Hierdoor wil de GR dienst Gezondheid & Jeugd extra personeel in 2025 inzetten.
- de GR dienst Gezondheid & Jeugd versterkt haar financiële functie.

Voornoemde bedragen zijn ontleend aan de ontwerpbegroting 2025 van de GR dienst Gezondheid & Jeugd, waarop een zienswijze wordt uitgebracht.

Vooruitlopend op de besluitvorming van de Dordtse gemeenteraad en het Algemeen Bestuur van de GR dienst Gezondheid & Jeugd verwerken we de verhoogde inwonerbijdrage al in het meerjarenperspectief van onze perspectiefnota. De zienswijzeprocedure kan echter tot andere besluiten rondom de beleidsvoorstellen en dus tot andere kosten leiden.

6. Indexaties uitgaven en inkomsten

De bedragen voor indexaties op uitgaven en inkomsten zijn opgesplitst naar de programma's. Dit geeft inzicht in het beslag dat ieder programma legt op deze middelen, c.q. wat er vanuit het programma aan extra inkomsten wordt gegenereerd door indexatie.

7. Administratief neutrale ontwikkelingen

Neutrale ontwikkelingen (enkel effect tussen en/of binnen programma's) zijn apart inzichtelijk gemaakt.

Budgetneutrale wijzigingen leiden op totaal begrotingsniveau niet tot resultaatafwijkingen op de baten of lasten. Wel kan er een budgettair effect tussen de programma's optreden, bijvoorbeeld als gevolg van verschuivingen, echter in totaal hebben deze verschuivingen geen effect op het financieel perspectief. Voor saldoneutrale ontwikkelingen waar een reserve of voorziening mee gemoeid is, is in het raadsvoorstel een beslispunt opgenomen. Deze ontwikkelingen zijn in de bijlagen bij deze perspectiefnota opgenomen.

Ombuigingen

8. Aanpak fraude in het zorgdomein

Er is met een zekere regelmaat sprake van fraude in het zorgdomein. Landelijk is er inmiddels een Proeftuin Aanpak Zorgfraude, waarin gemeenten ervaringen en expertise delen. We sluiten ons hierbij aan en zetten in op een gedragen aanpak. Zorgaanbieders worden beter gescreend, onrechtmatig verkregen gelden worden teruggevorderd en er wordt tegengegaan dat organisaties woekerwinsten boeken. Uit ervaringen elders blijkt dat de (voor)investering in deze aanpak zichzelf ruimschoots terugverdiend.

9. Wachtlijst en wachtlijstbeleid

We voeren bij de toegang van Dordrecht Sociaal en (sommige vormen van) hulp binnen de WMO en Jeugdwet een wachtlijst in met wachtlijstbeleid. Dit heeft twee doelen: het besparen op de capaciteit én beter sturen op dat de hulp terecht komt bij de inwoners in de meest kwetsbare situaties. Met wachtlijstbeleid kunnen deze inwoners voorrang krijgen. Zeker met het oog op de toekomst, gezien de stijgende hulpvraag en tekort op de arbeidsmarkt, kunnen we met deze maatregel beter garanderen dat kwalitatief goede hulp terecht blijft komen bij de inwoners die het echt nodig hebben.

10. Eigen bijdrage WMO

Als gemeente vragen we al een vergoeding (eigen bijdrage in de wettekst) voor sommige algemene voorzieningen jeugd en WMO, zoals nu bij de wasservice en de zorgopas. Inwoners met voldoende draagkracht betalen een eigen bijdrage (nooit hoger dan de kostprijs) voor het gebruik van bepaalde algemene voorzieningen. We willen dit uitbreiden. In 2024 onderzoeken we welke algemene voorzieningen hiervoor in aanmerking komen. Voor minima kunnen we een korting geven op deze vergoeding.

11. Taskforce passende zorg

We zien het gebruik van sommige soorten hulp in Dordrecht namelijk afwijken van het Nederlands gemiddelde (bijvoorbeeld bij dyslectie). De Taskforce passende zorg is een team van vakexperts (inhoudelijk en juridisch) dat, op basis van een uitgebreide data-analyse, kijkt of dit terecht is, of er wellicht lichter aanbod ontbreekt of dat er sprake is van upcoding (een administratief proces waarin de vraag van de inwoner zwaarder wordt ingeboekt door de zorgaanbieder dan het daadwerkelijk is). De Taskforce kan goed professionele tegenkracht bieden aan gespecialiseerde aanbieders. Daarnaast bekijkt de Taskforce de overschrijdingen van het normenkader jeugd op rechtmatigheid en of de zorg passend is voor jeugdigen (intensiteit en lengte). De Taskforce kan ook ruggenspraak bieden voor professionals in de toegang.

5. Lerend en Ondernemend

Voortgang op beleid

De 20 activiteiten van het [programma Lerend en Ondernemend Dordrecht](#) zoals opgenomen in de Begroting 2024 liggen allemaal op schema.

Financiële ontwikkelingen

		Bedragen x € 1.000				
Programma 5 Lerend & Ondernemend Dordrecht		2024	2025	2026	2027	2028
		saldo	saldo	saldo	saldo	saldo
Ontwikkelingen met effect op financieel perspectief						
1.	<i>Indexaties</i>					
	Indexaties uitgaven	0	-395	-430	-425	-425
	Indexaties inkomsten	0	75	75	75	75
Administratief neutrale ontwikkelingen						
2.	Totaal administratief neutrale ontwikkelingen	-2.455	-2.305	-2.305	-2.305	-2.305
Ombuigingen						
3.	Inzet op efficiënter innen gebruiksvergoedingen	0	200	300	400	400
4.	Doelgroepenvervoer – aanpassing in verordening	0	50	100	100	100
Wijziging saldo programma		-2.455	-2.375	-2.260	-2.155	-2.155
<i>hogere lasten: - en lagere lasten: +</i>						
<i>hogere baten: + en lagere baten: -</i>						
<i>reserve onttrekking t.g.v. exploitatie: +</i>						
<i>reserve dotatie t.l.v. exploitatie: -</i>						

Ontwikkelingen met effect op financieel perspectief

1. Indexaties uitgaven en inkomsten

De bedragen voor indexaties op uitgaven en inkomsten zijn opgesplitst naar de programma's. Dit geeft inzicht in het beslag dat ieder programma legt op deze middelen, c.q. wat er vanuit het programma aan extra inkomsten wordt gegenereerd door indexatie.

2. Administratief neutrale ontwikkelingen

Neutrale ontwikkelingen (enkel effect tussen en/of binnen programma's) zijn apart inzichtelijk gemaakt.

Budgetneutrale wijzigingen leiden op totaal begrotingsniveau niet tot resultaatafwijkingen op de baten of lasten. Wel kan er een budgettair effect tussen de programma's optreden, bijvoorbeeld als gevolg van verschuivingen, echter in totaal hebben deze verschuivingen geen effect op het financieel perspectief. Voor saldoneutrale ontwikkelingen waar een reserve of voorziening mee gemoeid is, is in het raadsvoorstel een beslispoint opgenomen. Deze ontwikkelingen zijn in de de bijlagen bij deze perspectiefnota opgenomen.

Ombuigingen

3. Inzet op efficiënter innen gebruiksvergoedingen

Als gemeente innen we diverse heffingen op ondernemersactiviteiten zoals havengelden en erfpachtsummen. Op basis van casuïstiek blijkt dat administratieve verbeteringen mogelijk zijn. Een extra interne inspanning kan inkomsten opleveren. Dit betreft zowel directe inning als indirecte inning via afdrachten van bijvoorbeeld het Havenbedrijf Rotterdam (voor de Zeehaven).

4. Doelgroepenvervoer – aanpassing in verordening

Dit voorstel betreft het aanpassen van de verordening van doelgroepenvervoer. De toekomstbestendigheid van het doelgroepenvervoer (met name aangepast vervoer/busvervoer) staat onder druk door enerzijds de krapte op de arbeidsmarkt (beschikbaarheid chauffeurs) en anderzijds de toenemende vraag in het aangepast vervoer. Mogelijke aanpassingen kunnen zijn:

- voorgezet (speciaal) onderwijs en praktijkschool leerlingen stimuleren om meer zelfstandig te gaan reizen met openbaar vervoer
- hogere kilometervergoeding voor ouders die zelf hun kinderen naar school brengen zodat er een financiële prikkel ontstaat voor ouders
- fiets kilometervergoeding

6. Bouwend en Bereikbaar Dordrecht

Voortgang op beleid

16 activiteiten van het [programma Bouwend en Bereikbaar Dordrecht](#) zoals opgenomen in de Begroting 2024 liggen op schema. Onderstaand lichten we een beleidsafwijking toe.

Toelichting bij de afwijkingen

We leveren een bijdrage aan de oplossing van de stikstofproblematiek Biesbosch (activiteit behorend bij doelstelling 3).

Wat doen we in 2024?

De consequenties van de uitspraak van de Raad van State over het Programma Aanpak Stikstof (PAS) zijn steeds duidelijker. In juni 2022 heeft het Rijk de startnotitie voor het Nationaal programma landelijk gebied (NPLG) gepubliceerd. Hierin zijn onder andere de nationale stikstofreductie doelen opgenomen. Het NPLG legt de structurerende, richtinggevende keuzes en (regionale) doelen vast. Dit vormt de basis voor de uitwerking van integrale gebiedsprogramma's onder regie van de provincies Rijk en provincies. De provincie Zuid-Holland moet het gebiedsproces vormgeven. Hoe en met wie dit gaat gebeuren is nu niet duidelijk, maar het is te verwachten dat gemeenten worden gevraagd deel te nemen. Wel is duidelijk dat hiermee de gebiedsaanpak Biesbosch, waaraan de laatste 2 jaar is gewerkt komt te vervallen. De stikstofaanpak in het stedelijk gebied (mobiliteit, huishoudens, binnenvaart) gaat via de band van het Schone Luchtakkoord lopen (zie begrotingsprogramma Groen, Duurzaam en Ruimtelijk Dordrecht).

Toelichting beleidsafwijking

Door de val van het kabinet is de NPLG controversieel verklaard. De ZH-PLG is de provinciale uitwerking van deze gebiedsplannen, en zijn voor een groot deel afhankelijk van geld van het Rijk. Besluiten over de NPLG worden uitgesteld naar het nieuwe kabinet. De huidige politieke situatie zorgt voor grote onzekerheid of er een vergelijkbare hoeveelheid geld beschikbaar is voor de transitie van het landelijk gebied.

De provincie Zuid-Holland heeft het gebiedsproces in 2023 vormgegeven in de Zuid-Holland - programma landelijk (ZH-PLG). In 2024 wordt de Startbeslissing opgesteld voor het Eiland van Dordt binnen gebied "De Zuid-Hollandse Delta". Hiervoor is een kerngroep overleg met alle betrokken gebiedspartners samengesteld. In de Startbeslissing staat voor het gebied wat de opgaves en verwachte maatregelen zijn. Daarnaast wordt gekeken naar low-regret projecten voor verbeteren van de Landbouw en Natuur situatie op het eiland.

Financiële ontwikkelingen

		Bedragen x € 1.000				
Programma 6 Bouwend & Bereikbaar Dordrecht		2024	2025	2026	2027	2028
		saldo	saldo	saldo	saldo	saldo
Ontwikkelingen met effect op financieel perspectief						
<i>Investerings (kapitaallasten)</i>						
1.	Tijdelijke bushalte Johan de Wittstraat	0	-100	-100	-100	0
2.	Burgemeester de Raadsingel en Spuiboulevard (3.735K)	0	0	-125	-125	-125
3.	Verkeersstructuurplan Spuiboulevard	0	0	0	-200	-250
4.	Oplaadpunten gemeentelijke parkeergarages	0	0	-35	-35	-35
	<i>dekking uit egaliseringsreserve parkeren</i>	0	0	35	35	35
5.	<i>Indexaties</i>					
	Indexaties uitgaven	-200	-1.235	-1.225	-1.005	-1.005
	Indexaties inkomsten	0	260	265	260	260
Administratief neutrale ontwikkelingen						
6.	Totaal administratief neutrale ontwikkelingen	0	0	0	0	0
Wijziging saldo programma		-200	-1.075	-1.185	-1.170	-1.120
<i>hogere lasten: - en lagere lasten: +</i>						
<i>hogere baten: + en lagere baten: -</i>						
<i>reserve onttrekking t.g.v. exploitatie: +</i>						
<i>reserve dotatie t.l.v. exploitatie: -</i>						

Ontwikkelingen met effect op financieel perspectief

1. Bushalte Johan de Wittstraat

Een nieuw krediet voor de Bushalte Johan de Wittstraat wordt aangevraagd ter hoogte van € 300.000 in jaar 2024, omdat het een niet voorziene maar noodzakelijke uitgave betreft voor de realisatie van een tijdelijke bushalte aan de Johan de Wittstraat.

De hieruit voortvloeiende kapitaallasten bedragen € 100.000 voor de jaren 2025 t/m 2027.

2. Burgemeester de Raadsingel

Het krediet Burgemeester de Raadsingel wordt verhoogd met € 3,7 miljoen vanaf jaar 2024, omdat het toegekende bedrag onvolledig uit de Kadernota 2024 is verwerkt. Met de aanvraag van vorig jaar zijn de fysieke werkzaamheden in de Burgemeester de Raadsingel begonnen.

De hieruit voortvloeiende kapitaallasten bedragen structureel € 125.000 vanaf 2026 wanneer het project is afgerond.

3. Verkeersstructuurplan Spuiboulevard

Het krediet Verkeersstructuurplan Spuiboulevard wordt in 2025 verhoogd met € 4,3 miljoen en in 2026 met € 0,5 miljoen. Het gebied wordt getransformeerd tot een stedelijke woonwijk met ruim 1.000 nieuwe woningen wat aansluit bij de Gebiedsvisie 2018 en het Verkeersstructuurplan 2020. In een intensief participatietraject met bewoners, bedrijven en belanghebbenden zijn de plannen uitgewerkt. In het ontwerp is ruimte om het wegprofiel vriendelijker in te richten voor fietsers en voetgangers én meer ruimte voor groen. Op de Spuiboulevard staat de Spuihaven centraal en wordt een parkachtige omgeving gecreëerd langs het water met prettige verblijfslocaties.

De hieruit voortvloeiende kapitaallasten bedragen structureel € 200.000 in 2027 oplopend naar € 250.000 vanaf 2028.

4. Oplaadpunten gemeentelijke parkeergarages

Staatssecretaris van Veldhoven (Infrastructuur en Waterstaat) en het platform voor parkeren (Vexpan) hebben afgesproken om het aantal laadpunten te verhogen, waardoor er in 2025 tien keer zoveel laadpalen beschikbaar moeten zijn dan nu het geval is.

Het krediet 'oplaadpalen parkeren' voor het realiseren van 75 oplaadpunten wordt in het jaar 2025 verhoogd met € 300.000, omdat de CLIP-doelstelling (Convenant laadinfrastructuur in parkeergarages) van minimaal 5% oplaadpunten in gemeentelijke parkeergarages in dat jaar gerealiseerd moet worden.

Deze noodzakelijke investering wordt gedekt vanuit de egalisatiereserve parkeren. De hieruit voortvloeiende kapitaallasten bedragen structureel € 35.000, vanaf 2026.

5. Indexaties uitgaven en inkomsten

De bedragen voor indexaties op uitgaven en inkomsten zijn opgesplitst naar de programma's. Dit geeft inzicht in het beslag dat ieder programma legt op deze middelen, c.q. wat er vanuit het programma aan extra inkomsten wordt gegenereerd door indexatie.

6. Administratief neutrale ontwikkelingen

Neutrale ontwikkelingen (enkel effect tussen en/of binnen programma's) zijn apart inzichtelijk gemaakt.

Budgetneutrale wijzigingen leiden op totaal begrotingsniveau niet tot resultaatafwijkingen op de baten of lasten. Wel kan er een budgettair effect tussen de programma's optreden, bijvoorbeeld als gevolg van verschuivingen, echter in totaal hebben deze verschuivingen geen effect op het financieel perspectief. Voor saldoneutrale ontwikkelingen waar een reserve of voorziening mee gemoeid is, is in het raadsvoorstel een besispunt opgenomen. Deze ontwikkelingen zijn in de bijlagen bij deze perspectiefnota opgenomen.

7. Financiën van Dordrecht

Financiële ontwikkelingen

		Bedragen x € 1.000				
	Financiën van Dordrecht	2024	2025	2026	2027	2028
		saldo	saldo	saldo	saldo	saldo
	Ontwikkelingen met effect op financieel perspectief					
1.	Decembercirculaire 2023	-2.500	-3.100	-2.900	-3.000	-3.000
2.	Groei van de stad (inkomsten)	500	1.000	1.750	2.500	3.250
3.	Groei van de stad (uitgaven)	0	-500	-875	-1.250	-1.625
4.	Facilitair management organisatie Dordthuis	0	-230	PM	PM	PM
	<i>dekking uit reserve kapitaallasten Dordthuis</i>	0	230	0	0	0
5.	Project ombuigingen	-300	-150	0	0	0
6.	Stedin dividend	2.800	4.000	8.000	8.000	8.000
7.	Uitvoering In control programma	-300	-200	0	0	0
8.	Extra kosten WOZ bezwaar en beroep	-1.055	-600	0	0	0
	<i>Extra verhogen OZB opbrengst</i>	600	300	0	0	0
	<i>Extra bijdrage regiogemeenten</i>	455	300	0	0	0
9.	Exploitatie digitale werkruimte	0	-320	-320	-320	-320
10.	Renteresultaat	2.950	1.100	400	400	400
11.	Lagere compensatie loon- en prijsbijstelling	0	-2.100	-2.100	-2.100	-2.100
12.	Effect Voorjaarsnota Rijk - Opschalingskorting	0	-5.100	5.100	5.100	5.100
	<i>dekking uit Algemene Reserve</i>	0	5.100	0	0	0
13.	Incidentele kosten 2025 gedekt uit overschot 2024	-1.945	1.945	0	0	0
	<i>Investerings (kapitaallasten)</i>					
14.	Vervanging woonwagens	0	0	-20	-20	-20
15.	Onderhoud Vastgoed (cyclus > 20 jr)	0	0	-10	-20	-20
16.	Vervanging mobile devices	0	0	-100	-100	-100
17.	Kapitaallasten niet geraamde investeringen vanaf 2026	0	0	0	-500	-1.450
18.	<i>Indexaties</i>					
	Indexaties uitgaven	-795	-2.760	-3.710	-3.700	-3.700
	Indexaties inkomsten	0	1.600	1.590	1.590	1.590
	Administratief neutrale ontwikkelingen					
19.	Totaal administratief neutrale ontwikkelingen	2.690	2.610	2.610	2.610	2.610
	Ombuigingen					
20.	Energiemanagement (nutsvoorzieningen)	0	100	100	100	100
21.	Reële investeringsplanning	0	1.000	1.000	0	0
22.	Post onvoorzien aframes	0	350	350	350	350
23.	Gemeentenieuws uitsluitend digitaal	0	50	50	50	50
24.	Logiesheffing verhogen	0	130	130	130	130
	Wijziging saldo programma	3.100	4.755	11.045	9.820	9.245
	<i>hogere lasten: - en lagere lasten: +</i>					
	<i>hogere baten: + en lagere baten: -</i>					
	<i>reserve onttrekking t.g.v. exploitatie: +</i>					
	<i>reserve dotatie t.l.v. exploitatie: -</i>					

Ontwikkelingen met effect op financieel perspectief

1. Decembercirculaire 2023

De Decembercirculaire 2023 heeft een negatief effect op het exploitatiesaldo. In de bijbehorende raadsinformatie [Decembercirculaire 2023](#) is dit nader toegelicht.

2. Groei van de Stad (inkomsten)

We houden rekening dat door groei van de stad de inkomsten toenemen. Voor 2024 een extra inkomst van € 0,5 miljoen oplopend naar € 3,25 miljoen in 2028. De verwachting is dat tot en met 2029 4.500 nieuwe woningen worden gerealiseerd. Vanuit de (behoedzame) aanname dat in iedere extra woning één nieuwe Dordtenaar komt te wonen, betekent dit per jaar gemiddeld 750 nieuwe Dordtenaren extra. Uiteindelijk bepaalt de snelheid van bouwen voor een groot deel hoe snel de stad groeit. Daarom is de eerste twee jaar gerekend met 500 extra inwoners en de jaren daarna met 750 extra inwoners. De groei wordt betrokken bij de financiële vertaling van de Meircirculaire 2024.

3. Groei van de Stad (uitgaven)

De lasten zijn vanaf 2025 € 500.000 oplopend tot € 1.625.000 in 2029 hoger dan begroot. Hierbij is het uitgangspunt dat 50% van de extra inkomsten voor de groei nodig is ter dekking van de kosten die horen bij groei. De meeropbrengst 2024 wordt ingezet ter dekking van toegenomen kosten in 2024.

4. Facilitaire managementorganisatie Dordthuis

De lasten voor de facilitaire managementorganisatie van het Dordthuis zijn in 2025 € 230.000 hoger dan begroot, omdat voor het op niveau brengen van het inhuizen en facilitair beheer van het Dordthuis een goede facilitaire managementorganisatie noodzakelijk is.

Voor de eventueel benodigde middelen na 2025 wordt inzichtelijk gemaakt op welke wijze deze organisatie kan worden vormgegeven. Dit wordt betrokken bij de Perspectiefnota 2026.

Voorgesteld wordt de lasten voor 2025 te dekken uit de reserve Kapitaallasten Dordthuis.

5. Uitvoering project ombuigingen

De lasten voor het project ombuigingen zijn in 2024 € 300.000 en in 2025 € 150.000 hoger dan begroot omdat voor 2023 slechts budget was toegekend door de eerste fase van dit project.

Na de oplevering van een eerste inventarisatie van mogelijke maatregelen begin 2024, is duidelijk geworden dat het ombuigingstraject verder gaat doorlopen richting de Perspectiefnota 2026 en Begroting 2026, waardoor ook de projectorganisatie tot medio 2025 in stand zal blijven.

6. Stedin dividend

De baten voor het Stedin dividend ramen we in 2024 op met € 2.800.000, in 2025 op met € 4.000.000 en vanaf 2026 structureel op met € 8.000.000 omdat betere bedrijfsresultaten worden verwacht. Dat komt onder meer omdat Stedin nu met een afschrijvingsmethode werkt die tot lagere lasten leidt en ook vanwege beduidend hogere inkomsten. Vanaf begrotingsjaar 2028 is er een inkomstenonzekerheid omdat nieuwe regelgeving van ACM in de maak is die van invloed zal zijn op de bedrijfsresultaten en daarom ook tot nieuwe dividendafspraken kunnen gaan leiden. Bij deze ontwikkeling is tegelijkertijd een onzekerheid opgenomen in deze perspectiefnota.

7. Uitvoering In control programma

De lasten voor de bestuursopdracht In Control programma zijn in 2024 € 300.000 en in 2025 € 200.000 hoger dan begroot omdat in 2023 slechts budget was toegekend voor de eerste fase van het programma. Begin 2024 is een programmamanager gestart. Voor de definitieve borging van de bestuursopdracht is een plan van aanpak 2024 opgesteld. Hierin is aangegeven welke extra capaciteit noodzakelijk is om onder andere processen te beschrijven, nota's en verordeningen te actualiseren, de informatievoorziening in de organisatie en aan de raad te verbeteren, een contractenregistratie in te voeren en risicosturing in de organisatie te verbeteren.

8. Extra kosten WOZ-bezwaar en beroep

De lasten voor het afhandelen van WOZ-bezwaren en -beroepen zijn voor 2024 € 1.055.000 en voor 2025 € 600.000 hoger dan begroot door bezwaren en beroepen die worden ingediend door no cure no pay-bedrijven (NCNP) en particulieren. De wetswijziging om het verdienmodel van NCNP-bureaus aan banden te leggen is per 1-1-2024 van kracht gegaan. De hierin vastgestelde verlaging van de proceskostenvergoeding heeft betrekking op zaken over belastingjaar 2024 e.v. Het effect zal naar verwachting medio 2024 zichtbaar worden. Een deel van de meerkosten wordt doorbelast aan de regiogemeenten. De verwachting is dat de meerkosten 2024 voor Dordrecht opgevangen kunnen worden uit de meeropbrengst o.z.b. De gemeente hanteert in 2025 het principe dat kosten van WOZ-bezwaar en WOZ-beroep worden verwerkt in hogere WOZ baten (kostendekkend).

9. Exploitatie digitale werkplek

De lasten zijn vanaf 2025 structureel € 320.000 hoger dan begroot omdat de kapitaallasten voor de persoonsgebonden digitale voorzieningen nog niet in de lopende meerjarenraming 2025-2027 zijn opgenomen. Hiervoor is bij de Tweede Bestuursrapportage 2023 een investeringskrediet van € 1.230.000 beschikbaar gesteld. Zoals eerder besloten loopt het meerjarenprogramma ICT beweegt. Onderdeel daarvan is de nieuwe Digitale Werk Ruimte. Deze is nodig om veiliger en toekomstbestendig te kunnen (samen)werken, zowel binnen onze organisatie, als met partners buiten onze organisatie. Om veilig en modern samen te werken is geïnvesteerd in de aanschaf van nieuwe digitale apparatuur, zoals laptops en smartphones.

10. Renteresultaat

De baten stijgen per saldo in 2024 met € 2.950.000, in 2025 met € 1.100.000 en vanaf 2026 structureel met € 400.000, omdat de marktrente is gestegen en uitgaven achterblijven op de planning. Hierdoor ontvangt de gemeente extra rentebaten op haar tegoeden. Dit is inclusief hogere rentebaten op middelen die beheerd worden door SVN/NRF (€ 400.000). Of in de periode daarna rentemeevallers ontstaan, hangt af van de renteontwikkelingen en van het daadwerkelijke verloop van gemeentelijke bestedingen en inkomsten. Door de gewijzigde fasering van de realisatie van het Dordthuis ontstaat op de projectfinanciering een renteresultaat. Dit wordt verrekend met de bouwrente in het krediet.

11. Lagere compensatie loon- en prijsstijging

Het Centraal Planbureau verwacht dat de inflatie in 2025 minder hoog zal zijn dan bij de Decembercirculaire 2023 werd verwacht. De bijbehorende loon- en prijscompensatie die gemeenten hiervoor ontvangen in de algemene uitkering wordt daarop aangepast en verlaagd. De verlaging voor Dordrecht wordt geschat op € 2,1 miljoen in 2025. Zodra de Meicirculaire 2024 verschijnt zullen we de effecten van het rijksbeleid definitief doorrekenen. Deze lagere compensatie wordt meerjarig verrekend met de stelpost indexatie 2025 en verder.

12. Effect Voorjaarsnota Rijk – opschalingskorting

De baten zijn in 2025 € 5.100.000 lager en vanaf 2026 structureel € 5.100.000 hoger dan begroot. Onderdeel van de Voorjaarsnota van het Rijk is de afschaffing van de opschalingskorting vanaf 2026. In ruil daarvoor worden gemeenten met een gelijk bedrag gekort in 2025. Deze bedragen zijn een inschatting. De definitieve cijfers volgen bij de Meicirculaire 2024. Vanuit het Rijk krijgen we in 2025 eenmalig een korting op het gemeentefonds van € 5,1 miljoen.

Voorgesteld wordt deze korting te dekken vanuit de Oekraïne-gelden die we in 2023 overhouden en voor een deel aan de Algemene Reserve worden toegevoegd. Dit onder het mom van: minder geld ontvangen vanuit het Rijk compenseren we door meer ontvangen vanuit het Rijk.

13. Incidentele kosten 2025 gedekt uit overschot 2024

Voor 2024 wordt een overschot verwacht van € 1.945.000. Voorgesteld wordt dit begrotingssaldo te gebruiken om incidentele kosten in 2025 te dekken. Dit betreft onder andere de aanvullende storting in de onderhoudsvoorziening Sportboulevard, de begeleidingskosten voor het ombuigingstraject en het in control programma.

14. Vervanging woonwagens

Het krediet voor woonwagens wordt verhoogd met € 260.000 in jaar 2025, omdat door de ouderdom en de afnemende technische kwaliteit vervanging van woonwagens noodzakelijk is. Door deze vervanging blijft de kwaliteit van de door de gemeente verhuurde woonwagens op peil. Bij vervanging worden de woonwagens meteen verduurzaamd. De hieruit voortvloeiende kapitaallasten bedragen structureel € 20.000 vanaf 2026.

15. Onderhoud Vastgoed

De kredieten voor maatschappelijk vastgoed worden verhoogd met € 280.000, omdat aan enkele ateliers, Huis van Gijn en een pand op de begraafplaats werkzaamheden aan onder andere het dak moeten worden gedaan. Deze onderhoudsingrepen met een cyclus > 20 jaar worden in lijn met de vastgoednota ([raadsvoorstel 1651527](#)) afgeschreven. De hieruit voortvloeiende kapitaallasten bedragen structureel € 10.000 vanaf 2026.

16. Vervanging mobile devices

De lasten zijn vanaf jaar 2026 structureel € 100.000 hoger dan begroot omdat de kapitaallasten voor de persoonsgebonden digitale voorzieningen nog niet volledig in de lopende meerjarenraming zitten. Digitale apparatuur heeft een afschrijvingstermijn. De apparatuur verouderd in de loop der jaren, terwijl tegelijkertijd de eisen aan de apparatuur in de loop der jaren stijgt. Daarnaast worden digitale apparaten na verloop van tijd onveilig, omdat leveranciers van digitale apparatuur maar een beperkte tijd beveiligingsupdates voor apparaten uitbrengen. Dit terwijl de eisen en het belang van een veilige werkomgeving alleen maar groter worden. Als gevolg daarvan moeten laptops, smartphones, etc. tijdig vervangen worden. De lopende meerjarenbegroting voorziet echter niet in deze vervanging. Voor de jaarschijf 2025 bedraagt de investering € 300.000.

17. Kapitaallasten niet-geraamde investeringen vanaf 2026

Bij toekomstige vervangingsinvesteringen vanaf 2026 stellen we voor de (financiële) ruimte te reserveren in het meerjarenbeeld (stelpost kapitaallast toekomstige investeringen), maar de kredieten nu nog niet aan te vragen. Vanwege de financiële krapte hanteren we het uitgangspunt "We doen nu nog niets wat ook later kan". De definitieve keuze voor ter beschikking stellen van de onderliggende kredieten vormt hiermee een integrale afweging bij de Perspectiefnota 2026. Er zijn daarin tenslotte keuzes te maken in omvang, fasering en/of kwaliteit. Het gaat hier om nieuw te begroten kapitaallasten van de volgende investeringen:

- Vervanging gymzalen 2028-2030
- Herstel kademuren 2026 e.v.
- Uitvoeringsprogramma fiets 2026-2028
- Verkeersstructuurplan Spuiboulevard 2026 e.v.
- Laan van Londen (Wielwijk fase 1/2/3)
- Integraal huisvestingsplan voortgezet onderwijs 2026 e.v.
- Meerjaren onderhoudsplan openbare ruimte 2026-2028
- Vervanging woonwagens 2028 e.v.
- Onderhoud Vastgoed 2026 e.v.
- Vervanging mobile devices 2026 e.v.

Daar waar voor investeringen/projecten in 2026 besluitvorming, door een voorbereidingstraject, niet kan wachten tot besluitvorming van de Perspectiefnota 2026 kan besluitvorming plaats vinden bij de vaststelling van de Begroting 2025.

18. Indexaties uitgaven en inkomsten

De bedragen voor indexaties op uitgaven en inkomsten zijn opgesplitst naar de programma's. Dit geeft inzicht in het beslag dat ieder programma legt op deze middelen, c.q. wat er vanuit het programma aan extra inkomsten wordt gegenereerd door indexatie.

19. Administratief neutrale ontwikkelingen

Neutrale ontwikkelingen (enkel effect tussen en/of binnen programma's) zijn apart inzichtelijk gemaakt.

Budgetneutrale wijzigingen leiden op totaal begrotingsniveau niet tot resultaatafwijkingen op de baten of lasten. Wel kan er een budgettair effect tussen de programma's optreden, bijvoorbeeld als

gevolg van verschuivingen, echter in totaal hebben deze verschuivingen geen effect op het financieel perspectief. Voor saldoneutrale ontwikkelingen waar een reserve of voorziening mee gemoeid is, is in het raadsvoorstel een besispunt opgenomen. Deze ontwikkelingen zijn in de bijlagen bij deze perspectiefnota opgenomen.

Ombuigingen

20. Energiemanagement (nutsvoorzieningen)

Energiemanagement bestaat uit de onderdelen 1) Aansluitingenregister, 2) Energiebeheer en 3) Energiemonitoring

Goed energiemanagement leidt tot besparingen door:

- Opzeggen/afsluiten van onjuiste contracten/meters
- Opsporen van fouten in energiefacturen
- Verlagen van capaciteit aansluitingen
- Proactieve monitoring per locatie waardoor gebruikstijden/temperaturen/installatie instellingen worden geoptimaliseerd en sturing op gedrag mogelijk is.

Goede energiemonitoring zorgt ervoor dat afwijkend energieverbruik beter zichtbaar wordt waarmee we bijsturing mogelijk maken. Besparingen van 10-20% op het gasverbruik zouden haalbaar moeten zijn. Bij slechts 5% besparing op het wordt met de huidige tarieven al jaarlijks >€ 100.000 bespaard. De uitvoering vraagt wel investeringen.

21. Reële investeringsplanning

Onze investeringsplanning is erg ambitieus en optimistisch. Hierdoor staan investeringsbudgetten langer open en volgende de kapitaallasten ook later. Hoewel dit gecorrigeerd wordt in de begroting, is het van belang een realistische investeringsplanning te maken.

22. Post onvoorzien aframes

In de begroting is een post opgenomen voor onvoorziene kosten. Deze post kan grotendeels worden afgevoerd omdat deze post geen wettelijke bepaalde hoogte heeft.

23. Gemeentenieuws uitsluitend digitaal

We stellen een besparing voor door - naast de digitale bekendmaking - de bekendmaking in het lokale huis-aan-huis blad in een veel compactere (doorverwijzings)vorm te gaan doen.

24. Logiesheffing verhogen

Het betreft hier het voorstel om de inkomsten te vergroten door dit jaar een verhoging van het tarief met de reguliere indexatie plus 10% door te voeren. Dit leidt tot een verhoging van de opbrengst met € 130.000.

Indexaties

Benodigde indexaties uitgaven

In de perspectiefnota indexeren wij jaarlijks de personele budgetten, prijsgevoelige budgetten en de bijdrage aan gesubsidieerde instellingen en verbonden partijen. Daar waar binnen de programma's de indexaties op uitgaven en inkomsten per programma inzichtelijk zijn gemaakt, is in onderstaande tabel het totaal van de afzonderlijke reeksen opgenomen.

	Bedragen x € 1.000				
Indexaties uitgaven	2024	2025	2026	2027	2028
1. Indexering personele budgetten	0	-3.080	-5.080	-5.055	-5.050
2. Indexering prijsgevoelige budgetten	-2.530	-4.825	-4.660	-4.315	-4.315
3. Indexering bijdragen gesubsidieerde instellingen	0	-1.765	-1.765	-1.690	-1.690
4. Indexering budgetten verbonden partijen	-4.300	-10.500	-10.500	-10.500	-10.500
5. Vrijval stelpost indexaties 2024	5.235	5.240	5.230	5.235	5.235
6. Vrijval stelpost indexaties 2025	0	7.595	7.595	7.595	7.595
Totaal indexaties uitgaven	-1.595	-7.335	-9.180	-8.730	-8.725

1. Indexering personele budgetten

De personele budgetten van Dordrecht (inclusief SGD) indexeren we met 4,1% in 2025. Recent is een nieuwe CAO-gemeenten afgesloten. Deze geldt voor het jaar 2024 t/m 31 maart 2025. De salarissen 2023 zijn verhoogd met de afgesproken loonstijging per 1 januari 2024 in de nieuwe cao.

CAO's gaan vaak niet volledig in per 1 januari, maar worden vaak gefaseerd doorgevoerd. Hierdoor gaan we uit van een lagere bijstelling in 2025. Deze bijstelling betekent een lagere last van € 2 miljoen in 2025. Vanaf 2026 is de indexering van 4,1% wel volledig opgenomen.

2. Indexering prijsgevoelige budgetten

Indexaties 2025

Voor de indexatie van prijsgevoelige inkoopbudgetten in 2025 sluiten we aan op de materiële index. Die wordt gepubliceerd in het tweede halfjaarbericht "Economische Ontwikkelingen en Vooruitzichten / DNB Najaarsraming" van De Nederlandsche Bank (DNB), die jaarlijks in december verschijnt (december lopende jaar (t) voor t+2). Deze index is -volgens de meest recente informatie van februari 2024- voor het jaar 2025 nog steeds 2,7%. Gezien het financiële beeld hebben we vervolgens onze prijsgevoelige budgetten (behoudens die van SGD) taakstellend verlaagd. Hierdoor is het feitelijke indexpercentage 2,1% in 2025.

Vanwege de samenwerkingsovereenkomsten van/met SGD sluiten we voor de indexatie van prijsgevoelige inkoopbudgetten van SGD overigens taakstellend aan op de geharmoniseerde consumentenprijsindex van het tweede halfjaarbericht "Economische Ontwikkelingen en Vooruitzichten / DNB Najaarsraming" van DNB. Deze index is 2,2%.

Toewijzing indexaties 2024 uit stelpost

Om scherper aan de wind te kunnen zeilen, hebben we de indexatiebedragen op de prijsgevoelige budgetten uit de kadernota 2024 grotendeels op een centrale stelpost "geparkeerd". Zie ook bij onderdeel 5 Vrijval stelpost indexaties 2024. Beleidsafdelingen konden hierop in 2024 enkel bij urgente prijs-/marktontwikkelingen aanspraak maken. Voorbeelden van deze aanspraak zijn: aanbestedingen groenonderhoud, exploitatie Kunstmin en musea, bouw Dordthuis en actualisatie van onderhoudsvoorzieningen voor sport. Ook brengen we de budgetten van SGD hiermee op een juister prijspeil.

3. Indexering bijdragen gesubsidieerde instellingen

Bij de berekening van de loon- en prijsontwikkelingen bij gesubsidieerde instellingen gaan wij ervan uit, dat de kosten van de gesubsidieerde instellingen voor 75% loonafhankelijk en 25%

prijsafhankelijk zijn. Dat zou leiden tot een indexpercentage van 3,75%, waarbij we de gesubsidieerde instellingen ontzien van de voornoemde lagere bijstelling op het loondeel.

Gezien het financiële beeld verlagen we echter wel de inflatiecompensatie voor het prijsgevoelige deel. Dit betekent, dat we onze subsidiebudgetten indexeren met 3,6% in 2025.

4. Indexering budgetten verbonden partijen

We nemen in beginsel de geïndexeerde gemeentelijke bijdragen uit de ontwerpbegrotingen van de verbonden partijen 1 op 1 over in onze begroting. In de zienswijzen op de ontwerpbegrotingen van de verbonden partijen kan de gemeenteraad aangeven of de daar gehanteerde indexpercentages al dan niet acceptabel zijn. Met name in de zorgsector is sprake van forse inflatiecorrecties. Ook de Omgevingsdienst Zuid Holland Zuid hanteert een hoger inflatiepercentage dan de voornoemde gemeentelijke percentages.

5. Vrijval stelpost indexaties 2024

We laten de stelpost rondom loon-/prijsontwikkelingen in 2024 voortvloeiende uit de circulaire gemeentefonds vrijvallen.

6. Vrijval stelpost indexaties 2025

We laten de stelpost rondom loon-/prijsontwikkelingen in 2025 voortvloeiende uit de circulaire gemeentefonds vrijvallen.

Benodigde indexaties inkomsten

Binnen de programma's is inzichtelijk gemaakt wat ieder programma bijdraagt aan extra inkomsten door indexatie van inkomstenbudgetten. Voor het totaal van deze indexaties op inkomsten, opgesplitst naar inkomsten SGD, inkomsten OZB en overige heffingen, c.q. inkomsten gelden de volgende reeksen.

	2024	2025	2026	Bedragen x € 1.000	
Indexaties inkomsten	2024	2025	2026	2027	2028
1. Indexering inkomsten SGD	0	885	885	885	885
2. Indexering OZB-inkomsten	0	690	690	690	690
3. Indexering overige heffingen c.q. inkomsten	0	1.400	1.390	1.385	1.380
Totaal indexaties inkomsten	0	2.975	2.965	2.960	2.955

Toelichting

1. Indexering inkomsten SGD

Vanaf 2022 is de gemeente Dordrecht de servicegemeente voor de regio. De begrote inkomsten van de servicegemeente (SGD) zijn verhoogd met een gemengd percentage van loon- en prijsstijging (60%-40%), te weten 3,54%. De werkelijke toename van de SGD-inkomsten wordt overigens gebaseerd op de geldende samenwerkingsovereenkomsten met de regiogemeenten.

2. Indexering OZB-inkomsten

De opbrengst van de Onroerend Zaak Belasting (OZB) is geïndexeerd met de prijs-indexatie van 2,1%. Door de correctie met deze index blijft de OZB-opbrengst waardevast. Daar bovenop komen andere kostprijsverhogende factoren, zoals de verdiscontering van de kosten van WOZ-bezwaar en -beroep. Zie onder "Ontwikkelingen met effect op financieel perspectief" op de programmakaart Financiën van Dordrecht.

3. Indexering overige heffingen c.q. inkomsten

Ongebonden heffingen c.q. inkomsten

We zijn voornemens om de precariobelasting en de marktgelden te verhogen met de prijs-indexatie van 2,1%.

De tarieven logiesheffing 2025 worden € 3,90 p.p.p.n. voor accommodaties en € 1,10 p.p.p.n. op staan-/ligplaatsen. We indexeren de logiesheffing met 2,1%. Onder "Ombuigingen" op de programmakaart Financiën van Dordrecht is daarnaast het voorstel van een verdere ophoging van de tarieven logiesheffing met 10% opgenomen.

Om gelijke tred te houden met de inflatie verhogen we diverse andere begrote inkomstenbronnen van zowel regiogemeenten (niet zijnde bijdragen aan SGD) als overige derden (zoals exploitant Sportboulevard, sportverenigingen en particulieren) met een gemengd percentage van loon- en prijsstijging (75%-25%), te weten 3,6%.

Gebonden heffingen

De gebonden heffingen zijn heffingen die worden geheven ten behoeve van een specifieke doelstelling. De gemeente is dan niet 100% vrij in de besteding van de opbrengst van de gebonden belasting. Bij deze belastingen bestaat er geen directe relatie met een te leveren prestatie. Wel is bepaald welke kosten er precies verhaald mogen worden en er dus mee gedekt mogen worden. Desbetreffende heffingen mogen niet meer dan kostendekkend zijn. De gebonden heffingen zijn onder andere afvalstoffenheffing, rioolheffing, parkeerbelastingen, bouwleges, reinigingsrecht en lijkbezorgingsrechten.

Gebonden heffingen zonder effect op begrotingssaldo

Afvalstoffenheffing

Op de Afvalstoffenheffing is het principe van kostendekkendheid van toepassing. Voorgesteld wordt het tarief voor de afvalstoffenheffing te verhogen met de prijs-indexatie van 2,1%.

Rioolheffing

Op de rioolheffing is het principe van kostendekkendheid van toepassing. Voorgesteld wordt het tarief voor de rioolheffing te verhogen met de prijsindexatie van 2,1%.

Parkeertarieven

Over de ontwikkelingen van de parkeertarieven is in de Nota egalisatiereserve parkeren afgesproken, dat de tarieven jaarlijks worden geïndexeerd met het CPI-percentage. Besluitvorming over deze indexatie vindt later plaats. Het CPI-percentage is nl. een afwijkend percentage dan de 2,1%, waarmee bij de andere lokale heffingen wordt gerekend.

Gebonden heffingen met effect op begrotingssaldo

Bouwleges, overige gebonden heffingen en overige inkomsten

Om gelijke tred te houden met de inflatie stellen we voor de bouwleges, het reinigingsrecht en de overige gebonden heffingen te verhogen met 2,1%. Onder de overige gebonden heffingen vallen onder andere de overige leges en de lijkbezorgingsrechten.

Investeringskredieten (2024)

Afwijking op investeringskredieten

In de perspectiefnota staan we ook stil bij de eerder verstrekte investeringskredieten voor 2024. Op deze bestaande kredieten kunnen wijzigingen ontstaan. Het gaat hierbij te allen tijde om budgetneutrale wijzigingen op het begrotingssaldo, waarbij dekking is binnen de huidige budgetten of waarvoor aanvullende middelen zijn toegekend in de vorm van bijvoorbeeld subsidies.

Bij de investeringskredieten maken we onderscheid tussen afwijkingen (verhoging of verlaging) op investeringskredieten en verschuivingen van investeringskredieten. Bij afwijkingen veranderen de kosten voor het totale project, terwijl bij verschuivingen de totale kosten gelijk blijven, maar de planning gewijzigd is. Op deze manier blijft de investeringsplanning actueel en compleet.

Momenteel is circa 9,1% van de voorgenomen investeringen (van in totaal ruim € 181 miljoen) voor 2024 uitgegeven. Bij het onderdeel verschuivingen wordt geëvalueerd dat een aantal investeringen, voor een bedrag van € 9,62 miljoen met grote zekerheid niet meer in dit jaar uitgevoerd wordt. Dit bedrag wordt doorgeschoven naar andere jaren. Daarnaast worden kredieten in 2024 opgehoogd met in totaal € 6,64 miljoen.

Door deze ophogingen en verschuivingen stijgt de realisatiegraad (per saldo) in 2024 beperkt naar 9,2%.

In onderstaande tabel zijn de afwijkingen opgenomen. De verschuivingen zijn te vinden in het volgende onderdeel.

Bedragen × € 1.000		
Afwijkingen op investeringskredieten	verhoging krediet	verlaging krediet
1. Investering in geluidsscherm Galileilaan	776	
2. Aanschaf van afvalwagen voor handhavers	51	
3. Investering in invoering reguleringsgebieden	125	
4. Activeren renovatie Statenschool	1.100	
5. Verhoging kredieten sportaccommodaties	434	
6. Verhoging kredieten nieuwbouw de Drechtster	4.150	
Totaal	6.636	0

Toelichting bij de afwijkingen

1. Investering in geluidsscherm Galileilaan

De kredieten worden met € 776.000 opgehoogd, omdat raadsbesluit [2023-0135816](#) (zoals in het raadsvoorstel is aangekondigd) pas bij de perspectiefnota wordt verwerkt. Dit om geen informatie openbaar te maken voor de aanbesteding. De kosten worden gedekt uit de Reserve Geluidsschermen.

2. Aanschaf van afvalwagen voor handhavers

De kredieten worden met € 51.000 opgehoogd, omdat handhavers momenteel een bestelauto huren, en ter verbetering van de continuïteit en effectiviteit van de afvalbeheerswerkzaamheden een voertuig zal worden aangeschaft. De kapitaallasten voor de investeringen kan worden gedekt uit de vrijgevallen huur van de bestelauto.

3. Investering in invoering reguleringsgebieden

De kredieten worden met € 125.000 opgehoogd, omdat bewoners gereguleerd parkeren kunnen aanvragen, wat investeringen vraagt voor de fysieke inrichting van gebieden en uitbreiding van de backoffice, inclusief het vergunningssysteem. Daarnaast worden mogelijk gebieden zoals de

omgeving Maasterras en Sterrenburg Noord aangewezen als gereguleerd gebied vanwege hun ontwikkeling. De kosten worden gedekt uit de Parkeerreserve.

4. Activeren renovatie Statenschool

De kredieten worden met € 1.100.000 opgehoogd, omdat de renovatie van Hofstraat 5 volgens de regelgeving moet worden geactiveerd. Dekking vindt plaats via het in de begroting 2023 beschikbaar gestelde budget voor het knelpunt onderhoud Statenschool (zie ook [2022-0049656](#)), en loopt via de reserve onderwijshuisvesting.

5. Verhogen kredieten sportaccommodaties

De kredieten worden met € 434.000 opgehoogd, omdat bij de Kadernota 2024 extra middelen beschikbaar zijn gesteld voor onderhoud van buitensportaccommodaties, en voor de beoogde elektrificatie van de bedrijfswagens. Deze effecten worden in deze perspectiefnota geëffectueerd.

6. Verhogen kredieten nieuwbouw Drechtster

De kredieten worden met € 4.150.000 opgehoogd, omdat conform besluit [2023-0094088](#) middelen zijn gevoteerd voor nieuwbouw van Het Drechtster College en de (inrichting van de) bijbehorende gymzaal aan de Karel Doormanweg. Een deel van het krediet zal worden ingezet voor de herinrichting van de openbare ruimte.

Verschuivingen van investeringskredieten

Hieronder worden de verschuivingen op investeringskredieten omschreven. De uitgaven worden hier realistischer in de tijd weggezet. Van de vertraagde investeringen schuift het grootste deel door naar 2025. Bij enkele investeringen voorzien we realisatie pas in 2026. De oorzaken van de verschuiving worden toegelicht. Voor een aantal investeringen verandert de omvang van het krediet omdat deze zowel worden opgehoogd als worden doorgeschoven.

Bedragen × € 1.000						
Verschuiving van investeringskredieten/verschuivingen in IP 2024-2029	2024	2025	2026	2027	2028	2029
1. Vervangingsinvesteringen vervoer en mechanisatie uitgesteld	-431	431				
2. Vervanging verkeersregelinstallaties uitgesteld	-300	300				
3. Ambities MOP verdeling	-3.575	3.575				
4. Doorschuiven kredieten sportaccommodaties	-1.364	769	74	23	498	
5. Doorschuiven kredieten nieuwbouw Drechtster college	-3.600	3.600				
6. Uitvoering steiger- en halteplan deels doorgeschoven	-350		350			
Totaal	-9.620	8.675	424	23	498	

Toelichting bij de verschuivingen

1. Vervangingsinvesteringen vervoer en mechanisatie uitgesteld

De kredieten worden in 2024 verlaagd met € 431.000, omdat de vervangingen vervoer en mechanisatie zijn uitgesteld in afwachting van de uitkomsten van een brede studie naar duurzame alternatieven ('zero emission'). Momenteel zijn er te weinig duurzame alternatieven waardoor met name nog steeds voor verbrandingsmotoren wordt gekozen. Dit staat op gespannen voet met onze ambities voor verduurzaming. Het uitstel van de vervanging betekent een verschuiving van de investeringen naar 2025.

2. Vervanging verkeersregelinstallaties uitgesteld

De kredieten worden in 2024 verlaagd met € 300.000, omdat de vervanging van enkele verkeersregelinstallaties wordt uitgesteld naar 2025 vanwege de samenhang met een aantal (vertraagde) projecten in de fysieke buitenruimte.

3. Ambities MOP verdeling

De kredieten worden in 2024 verlaagd met € 3.575 000, omdat een deel van de investeringen met betrekking tot de ambities in de openbare ruimte in lijn met de geactualiseerde planning worden verplaatst naar 2025.

4. Doorschuiven kredieten sportaccommodaties

De kredieten worden in 2024 verlaagd met € 1.364.000, omdat onder andere de renovatie van de atletiekbaan en het kunstgras aan de Zeehavenlaan wordt doorgeschoven naar 2025 respectievelijk 2028. Ook enkele vervangingsinvesteringen in machines, die het team sportaccommodaties gebruikt voor het onderhouden van de velden, worden verschoven.

5. Doorschuiven kredieten nieuwbouw Drechtster

De kredieten worden in 2024 verlaagd met € 3.600.000, omdat voor de realisatie van de nieuwbouw van Het Drechtster College en de bijbehorende gymzaal gedeeltelijk een betaalschema is overeengekomen. Hierin is overeengekomen dat het grootste deel van de kosten worden betaald in 2025

6. Uitvoering steiger- en halteplan deels doorgeschoven

De kredieten worden in 2024 verlaagd met € 350.000, omdat de uitvoering van een deel van het steiger- en halteplan is uitgesteld naar 2026. Uit de evaluatie van de steigerlocaties van fase 3 moet blijken of de voorgestelde locaties nog steeds de meeste toegevoegde waarde hebben voor het plan of dat er een voorstel dient te komen deze te ruilen voor locaties met een hogere toegevoegde waarde.

ONZEKERHEDEN

Onder 'onzekerheden' wordt een aantal ontwikkelingen met mogelijke toekomstige (financiële) consequenties nader uitgewerkt of geactualiseerd. De genoemde consequenties verwerken we niet financieel in deze Kadernota 2024, omdat ze ofwel binnen de huidige begroting worden opgevangen, ofwel omdat ze qua omvang of moment van voordoen nog niet vaststaan.

Ontwikkeling energiekosten

Sinds het begin van de oorlog in Oekraïne is de energiemarkt volop in beweging. Na een periode van extreme stijgingen is de energiemarkt recent in rustiger vaarwater terecht gekomen. Inmiddels liggen de energieprijzen op het laagste punt van de afgelopen twee jaar. We houden evenwel de ontwikkelingen op de energiemarkt voor onze gemeente nauwlettend in de gaten en zullen bij het opstellen van de Begroting 2025 een zo goed mogelijke inschatting maken van de verwachte energiekosten.

Aanpak Energiehuis

In 2014 is het EnergieHuis geopend. Het gebouw is hierbij getransformeerd van een elektriciteitscentrale naar een theater en muziekcentrum.

Sinds de start van de exploitatie van het vernieuwde EnergieHuis zijn er lekkages aan dak en gevel. Deze blijken niet eenvoudig te verhelpen. Er zijn meerdere onderzoeken uitgevoerd naar de oorzaak. Hieruit is op te maken dat gevels en daken tijdens de renovatie onvoldoende zijn hersteld en onderhouden. Hiernaast zijn de gevels niet voldoende aangepast aan het gewijzigde gebruik (van opslagruimte naar muziek en kantoorfunctie). Tenslotte kennen de klimaatinstallaties beperkingen.

Een restauratie van de buitenschil van het EnergieHuis lijkt noodzakelijk om het huidige gebruik te kunnen voortzetten. Er zijn hierbij mogelijkheden om bij de renovatie andere facetten mee te nemen:

- Verduurzaming van het EnergieHuis is gepland tussen 2025 en 2030. Dit in het kader van het gemeentelijke project verduurzaming maatschappelijk vastgoed.
- Het Energiehuis kan een toegevoegde waarde betekenen voor het gemeentelijke ontwikkelingsplan Wantij-West.
- Optimalisatie van de exploitatie en het gebruik van het energiehuis

In 2024 zal onderzocht en uitgewerkt worden wat de restauratie van het energiehuis betekent, zowel qua omvang als financiën. Hiervoor is in de Kadernota 2024 een onderzoeksbudget beschikbaar gesteld. Volgend jaar zal in de Perspectiefnota 2026 een investeringsvoorstel worden neergelegd.

Actualisatie huisvestingsplan Arcade Dordrecht

Per 1 januari 2021 is de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor nieuwbouw en uitbreiding van scholen in het Primair en Speciaal Onderwijs door-gedecentraliseerd aan Arcade. Bij de doordecentralisatie in 2021 is met Arcade afgesproken dat het integraal huisvestingsplan (IHP) periodiek wordt geactualiseerd. Deze actualisatie staat gepland voor 2024/2025. De nieuwe periode start dan in 2026.

Onderdeel van de actualisatie van het huisvestingsplan is het doorrekenen van het financiële effect en het beoordelen in hoeverre de kostenstijging en de ontwikkelingen opgevangen kunnen worden binnen de huidige exploitatie.

Opvang ontheemden

Net als in 2023 zijn de voorwaarden van de bekostigingsregelingen voor de opvang van Oekraïners 2024 vanuit het Rijk onduidelijk. Hierdoor lopen gemeenten budgetrisico. Voor de jaren 2022 en 2023 pakte afrekening op basis van lumpsum bekostiging nog voordelig uit. Voor 2024 is echter nog niet bekend of de gemeente het voordeel mag houden. De opgenomen bedragen aan uitgaven in de Begroting 2024 zijn met veel onzekerheden omkleed. Hierbij moet

worden gedacht aan aantallen Oekraïners, normbedragen en specifieke uitgaven voor scholing en jeugdhulp. Deze onduidelijkheden kunnen zowel financieel voordelig als nadelig uitvallen.

Ten aanzien van de opvang van ontheemden zijn er diverse (financiële) ontwikkelingen en onzekerheden, waaronder de bekostigingsregeling, het uitzetten van derdelanders na 1 april 2024 en de komst van het AZC 2025. Voorzien is dat kosten gedekt worden uit de middelen van de bestemmingsreserve Ontheemden breed.

Herstel tegelwerk Sportboulevard

Er is sprake van loszittend tegelwerk in het zwembad van de Sportboulevard. Dit vormt een gevaar voor bezoekers. Zodra tos tegelwerk wordt geconstateerd, vindt er direct verwijdering plaats, waardoor er geen scherpe randen meer achter blijven. Vervolgens wordt vanuit de post correctiefonderhoud op de betreffende plek nieuw tegelwerk als reparatie aangebracht. De afgelopen jaren zijn reeds de diverse reparaties uitgevoerd.

In 2024 zal worden onderzocht en uitgewerkt wat de financiële consequenties zijn van het eenmalig (vervroegd, projectmatig) vervangen van al het loszittende tegelwerk. Vervanging van het tegelwerk volgens de normale cyclus zou pas plaatsvinden in het jaar 2038 (onderhoudsvoorziening). De eventuele financiële gevolgen zullen worden meegenomen bij Perspectiefnota 2026.

Hanneke van Dordt

Er wordt voor de realisatie van Hanneke van Dordt een bijdrage van 1% (in overeenstemming met de nieuwe Cultuurnota voor financiering kunst in de openbare ruimte) beschikbaar gesteld. In het Ontwikkelplan Wantij-West, vastgesteld door de Raad in mei 2023, is een totaalbudget voor uitvoering Wantij-West op 12,5 mln. euro geraamd. 1% van het geraamde budget is € 125.000. Dit bedrag wordt binnen een termijn van 3 jaar ter beschikking gesteld zodra de Stichting het overige benodigde bedrag via fundraising en crowdfunding bijeen heeft verkregen.

Dividend Stedin

in de Perspectiefnota 2025 is de raming voor het verwachte dividend Stedin verder verhoogd. Deze meerjarige ramingen betreffen aannames die mede zijn gebaseerd op het gegeven dat Stedin als gevolg van een in 2023 gewonnen juridische procedure hogere tarieven in rekening mag brengen. Deze ramingen, met name vanaf 2026, houden een relatief grote onzekerheid in. In 2026 zal naar verwachting de ACM ook haar nieuwe reguleringsbeleid bekend maken. Deze kan van grote invloed zijn op het toekomstige resultaat. Op het moment van opstellen van deze nota hebben aandeelhouders in hun laatste vergadering al aan Stedin te kennen gegeven behoefte te hebben aan levering van een geactualiseerd meerjarig perspectief op korte termijn. Dit wordt binnenkort (echter: niet openbaar) verwacht en kan van invloed zijn op cijfers in de meerjarenbegroting 2025 en verder.

Inkomsten Essenhof

In de Perspectiefnota 2025 is een saldoneutrale ontwikkeling doorgevoerd met betrekking tot de opgelegde taakstelling. Deze taakstelling kon worden ingevuld vanuit structureel hogere inkomsten voor de Essenhof.

Deze aanpassing volgt op een trend waarin de werkelijke inkomsten in de jaren 2022 en 2023 telkens boven de primaire begroting uitkwamen. Deze ontwikkeling geeft aanleiding tot het vermoeden dat er ruimte is voor verdere positieve bijstelling van de inkomsten. Dit vormt een positieve onzekerheid. Gezien deze context en de potentie voor verdere positieve bijstelling van de inkomsten, willen we naar de Perspectiefnota 2026 toe op basis van onderzoek en prognose vaststellen of de hogere inkomsten een structurele aard hebben.